

Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih

letnik 11, številka 34, Predmeja, junij 2007

SREČA JE ...

Lojzka Bratina

Kamor pogledam, vsepovsod sreča.
Ne vem, kakšne barve je – morda je rdeča.

Sreča je rožica, tam sredi polja.
Beli oblaki, neskončna obzorja.

Sreča je imeti dobre sosede –
v oči ti izvablajo lepe poglede.
Sreča velika zdrave so roke;
v mislih leteti pod nebesne oboke.

Sreča je imeti prijatelje prave.
Biti zaljubljen od pete do glave.
Sreča je tudi tebe poznati –
Prav kot računati, pisati, brati.

Sreča je tudi, če srečen si z mano.
Ko ti hudo je, daj mi glavo na ramo.
Sreča je biti prijazen do vseh.
Vsakomur vidi to se v očeh.

raziskave v paradani

NEKAJ ZNAČILNOSTI TRNOVSKEGA GOZDA

Miran Nagode

Op. uredništva: Avtor besedila je tudi avtor fotografij.

Trnovska planota, Hrušica, Nanos in Banjšice predstavljajo svojevrstno pokrajinsko enoto, ki jo imenujemo Visoki kras. Celotno področje meri približno 700 km². Naravno mejo tega področja predstavljajo Idrijca, Vipava, Soča, Pivka in del porečja Ljubljaničice. Prevladujejo jurski apnenci in triasni dolomiti, ki so narinjeni na mlajši eocenski fliš. Skladi so v večini nagnjeni proti JZ, presekani pa so s številnimi prelomi dinarske in alpske smeri.

Močno topna matična kamnina, poledenitve v preteklosti, z gozdom poraščena tla, polna ogljikovega dioksida, močno tektonsko zdrobljena kamnina in veliko padavin so glavni dejavniki, ki omogočajo globoko zakraselost tega področja. Veliko vertikalno propustnost nakazujejo številne globoke vrtače in brezna. Značilne so ledene jame, v katerih se stalno zadržuje led. Trnovska planota je znana po tem, da so nekdanje v jamah lomili led, ki so ga uporabljali za hlajenje živil.

Predvsem za Trnovski gozd so značilne izredno globoke vrtače, ki jih domačini imenujejo 'drage'. Najbolj znane so Smrekova, Mrzla in Mojska draga. Po njihovi prostornini sklepamo, da je po navpičnih rovih voda odnesla od 50 do 100 milijonov m³ zdrobljenega in raztopljenega materiala.

Ena najglobljih jama na tem območju je Velika ledena jama v Paradani. Vhod v jamo leži v globeli pod Malim Golakom (1495 m n.v.), približno 3 km od Male Lazne. Do sedaj smo jamarji jamo raziskali do globine 650 m, skupna dolžina jame pa presega dolžino 4 km.

PRVE RAZISKAVE V VELIKI LEDENI JAMI V PARADANI

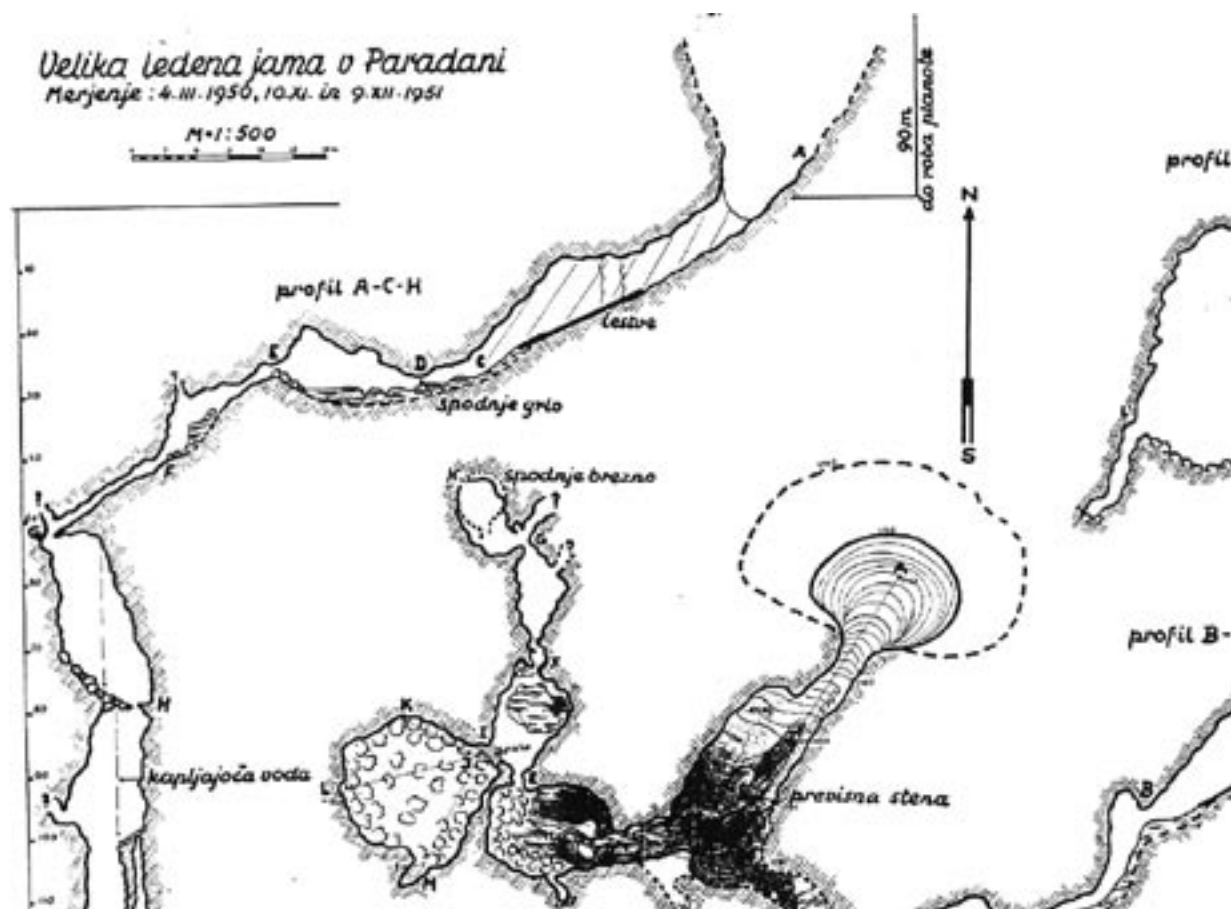
Prvi obiskovalci jame so bili sekači ledu. Najstarejši zapis o raziskavah v jami je iz leta 1882. Jeseni tega leta se je v jamo spustil raziskovalec Moser. V njegovem poročilu lahko preberemo, da je v Veliki ledeni jami v Paradani nad ledom 3 m globoka voda, ki mu je preprečila nadaljevanje v podzemlje. Omenja tudi pripombo enega od svojih spremljevalcev, da se je voda dvignila celo na 8 m višine in je segala do vrha lestev, po katerih so spravljali led iz jame.

Prva raziskovalca Velike ledenice v Paradani sta bila Ivan Michler in Pavel Kunaver. Po nalogu armadnega poveljstva soške fronte sta se v jamo podala jeseni leta 1917. Michler v svojem poročilu piše, da je v času njegovega raziskovanja pred jamo mrgolelo vojaštva, ki je sekalo led in z motorno črpalko črpalo vodo na površje, za potrebe vojaške kuhinje.

Ker so bile potrebe po vodi zelo velike (ena največjih težav vojakov na soški fronti je bila žeja), je bilo sekanje ledu zelo intenzivno. Jama je bila dodobra izpraznjena, in zato je bilo Spodnje grlo prehodno. Michler je uspel prodreti skozi dve ledeni dvorani in nato po navpičnem ledeniku v 10 m globoko brezno. Zaradi skorajšnje smrtne nesreče je nadaljnje raziskave opustil. V jamo se je nameraval vrniti po končani I. svetovni vojni, vendar mu je krivično postavljena meja med Jugoslavijo in Italijo to preprečila.

Raziskave je lahko obnovil šele julija 1949. Ker pa med vojno niso izkoriščali ledu, je bilo Spodnje grlo zatrpano z ledom. V jamo prav tako niso mogli 15. oktobra 1949, saj je bila jama zaradi ledu še zmeraj neprehodna. Tudi tretji poizkus, 18. novembra istega leta, ni uspel. Takrat je bilo zunaj že 40 cm snega. Količina ledu se je v jami sicer zmanjšala, vendar pa prehod v prostore, ki so jih raziskali že leta 1917, še vedno ni bil mogoč. Stanje ledu se je bistveno spremenilo šele ob ponovnem obisku 3. marca 1950. Ledenik se je močno odmaknil od stene (3 – 4 m) vendar je bilo ledu kljub temu ledu še vedno preveč.

Deževno leto 1951 je imelo vpliv tudi na led v jami. Tistega leta je bil Michler s sodelavci v jami 9. novembra. Takrat je bil prehod v notranjost jame odprt. V akcijah 9. novembra in 8. decembra 1951 so bile razmere za delo v jami zelo ugodne in raziskovalci so uspeli prodreti 120 m globoko. Jamo so izmerili in narisali načrt (prof. Duhovnik in prof. Hribar).

Na skici: Načrt raziskav v letu 1950 in 1951.

PRVE RAZISKAVE LOGAŠKIH JAMARJEV

V 70-letih 20. stoletja so bili logaški jamarji med najboljšimi poznavalci jam na Hrušici, v Trnovskem gozdu in na Banjški planoti. Eden največjih uspehov mlade generacije je bil spust v brezno Levpe na Banjški planoti. Na petdnevni akciji v začetku aprila leta 1971 so s pomočjo vitla (boben z navito jekleno vrvjo) osvojili 250 m globoko dno povsem navpičnega brezna. To je bil dogodek, o katerem sta poročala tudi takratna radio in televizija. Poleg tega so raziskali še jamo Lauf nad Predmejo, Bratinovo brezno, brezna v Kozji steni in še več manjših jam v Trnovskem gozdu. Od leta 1977 naprej pa je bila glavnina aktivnosti na tem območju usmerjena v raziskave v Veliki ledenici v Paradani.

Povod za prvi obisk Paradane je bil dopis referenta za stike s tujino pri Jamarski zvezi Slovenije. Člani našega društva so bili, kot dobri poznavalci tega območja, naprošeni, da v jamo pospremito skupino španskih jamarjev. Ob ogledu jame so ugotovili, da je jama zelo zanimiva, in takoj so sledile prve raziskovalne akcije. V letih 1977, 1978 in 1979 so na številnih dolgotrajnih in narnih akcijah prodrli 384 m globoko, s čimer je postala Paradana najgloblja jama Trnovskega gozda in 10. najgloblja jama v takratni Jugoslaviji.

Akcije so bile naporene in dolgotrajne. Ugodne razmere za delo v jami so bile samo pozimi, ko je bil led pomrznjen in je bilo v jamo bolj suho. To pa je pomenilo, da je bilo potrebno s Predmeje do jame peš, s težkimi nahrbtniki na rame-nih. Poleg vseh drugih težav so se raziskovalci ukvarjali še z zamenjavo jamarske tehnike. Do tedaj se je za navpična brezna uporabljal vitel ali pa »jamarske lojtrce«. Ti dve tehniki pa za Paradano nista bili primerni, zato so jamarji pričeli uporabljati tehniko enojne vri, ki so jo razvili francoski jamarji. Tudi platnene kombinezone je bilo potrebno zamenjati za nepropustne plastične, ki so bili za delo v jami s temperaturo stopinjo ali dve nad ničlo in z veliko kapljajoče vode bolj primerni. Da so lahko prišli do potrebne opreme, so navezali stike s francoskimi jamarji, ki so si ogledali jamo in jim prodali naj-nujnejšo raziskovalno opremo.

Med vsemi zgodbami iz tistega obdobja je morda še najbolj zanimiva tista o tem, kako so našli prehod do najnižje točke. Med tem ko sta dva jamarja sedela pred zoprno ozko špranjo, jo ogledovala in premišljevala, ali je za nadaljeva-ti ali ne, ju je dohitel tretji član, ki se je do sedaj potikal po drugih špranjah. Zanimalo ga je, kje

Na fotografiji: Skozi ožino, imenovano Glista, vodi pot do globine 384 m.

je četrti član. Prva dva sta pogledala v ozko špranjo, se nagajivo zasmejala in mu odgovorila, da je že za ožino. Mislila sta, da se bosta izognila napornemu tlačenju skozi ožino. Ko tretji to sliši, se zapodi v špranjo. Med tem ko sta prva dva poslušala preklinjanje in trganje kombinezona iz ozke špranje, sta se imenitno zabavala. Ko pa se je oni pretlačil skozi ožino in povedal, da se jama nadaljuje, ju je smeh minil. Prikrajšana sta bila za užitke prvopristopnikov, ožini pa se nista več mogla izogniti. Ožino so poimenovali Glista, kar samo po sebi pove več kot dovolj. Za Glisto se jama nadaljuje vse do globine 384 m, kjer se konča v za sedaj še vedno neprehodnih ožinah.

NOVA GENERACIJA RAZISKOVALCEV IN NOVA ODKRITJA

S člani jamarske šole smo **13. januarja 1991**, v zimi z veliko snega, obiskali jamo. Spustili smo se do Michlerjeve dvorane. Malo sem pobrskal naokoli in hitro našel zanimivo špranjo. Ves navdušen sem hitel odmetavati skale, in ko je bil prehod dovolj širok, sem se podal v nove rove. Rov se je razširil in kmalu sem stal sredi ogromne dvorane in poskakoval od navdušenja. Žal ga je bilo hitro konec. Nad seboj sem zagledal luči ostalih jamarjev, ki so v dvorano prihajali po običajni poti. Seveda sem bil malce razočaran, navdušenje nad novimi odkritji pa mi je dalo spodbudo za nove akcije.

Ker jamarji prve generacije v jamo niso več zahajali, ni bilo nikogar, ki bi nam, mladim jamarjem, razkazal jamo. To je bilo zelo dobro, saj smo v jamo odkrivali sami, meter za metrom, in sicer tako, da smo vtaknili nos v vsako špranjo. Z Andrejem Hudnikom sva se na akciji **2. aprila 1994**, pri raziskovanju v Starem rovu, uspela prebiti skozi labilne podorne bloke do živoskalnega brezna. Ker nisva imela s seboj plezalne opreme, ga nisva uspela raziskati. Kar dve leti smo raziskovali drugod po jami (preboj skozi podor ni bil ravno mačji kašelj), dokler se nisem skupaj s Sonjo Korošec, **6. septembra 1996**, ponovno podal skozi labirint podornih blokov. Spustil sem se v neraziskano brezno, se stlačil skozi ožino, imenovano Menegitis, in obtičal nad novim breznom. Jami ni bilo videti konca.

Na fotografiji: Podorni bloki, skozi katere smo odkriti pot do trenutno najnižje točke v jami.

Takoj naslednji dan smo se ponovno odpravili v jamo in jo raziskali do globine 250 m. Ustavili smo se nad strahotno globokim breznom, ki smo ga poimenovali Brezno brez dna. Brezno je bilo tako globoko, da nismo slišali, kdaj pade kamne na tla. Tudi tretji dan zapored smo se spustili v jamo. Zjutraj so nam iz Logatca prinesli več transportnih vreč vrvi, ker pa nam niso verjeli, da je brezno res tako globoko, kot smo mi navdušeno pripovedovali, je bilo vrvi premalo, da bi dosegli dno Brezna brez dna. Zmanjkalo nam jo je 4 m nad tlemi.

Z raziskavami smo nadaljevali **12. oktobra 1996**. Takrat je bilo vrvi dovolj. Pristali smo na dnu brezna, 480 m globoko pod površjem, kjer smo razočarani ugotovili, da ni prav nobene možnosti za nadaljevanje. Razočarani smo se pričeli vračati proti površju. Ko sem bil 10 m od tal, sem opazil manjšo poličko, za katero se mi je zdelo, da je rov. Ob pomoči jamarja, ki je bil še na dnu, sem zanihal čez brezno in se ujel na poličko. Tam se je res odpiral rovček, ki pa je bil izredno ozek. Močan prepah mrzlega zraka, ki je vlekel skozi ožino, nam je dajal upanje, da se tam jama nadaljuje. Potem ko smo slekli plezalno opremo in počistili kamenje v ožini, smo se uspeli pre-tlačiti skozi par metrov dolgo ožino, ki smo jo zaradi prepaha im mraza poimenovali Sibirija. Za ožino smo se spustili še v 45 m globoko brezno. Naprej nismo mogli, ker nam je zmanjkalo opreme.

Za naslednjo akcijo, ki je bila **17. novembra 1996**, smo se dodobra založili z opremo. Na naše veliko razočaranje, pa se je jama končala že po slabih 30 m. Kljub temu smo dosegli novo naj-nižjo točko, to je 580 m pod površjem. Močan prepah je izginjal skozi špranje v skalnem dnu, kjer ni bilo pričakovati nadaljevanja.

Ker na najnižji točki ni bilo nobene možnosti za nadaljevanje, sva se z Janezom Jerajem **17. januarja 1998** še enkrat spustila na dno in pobrala opremo. Ko sva se vračala proti površju, sva v globini 360 m – to je v zgornjem delu Brezna brez dna, odkrila prehod v vzporedno brezno. Spustila sva se v manjšo dvorano, kjer naju je ustavila neprehodna ožina. Z metanjem kamenja skozi ožino sva ugotovila, da se jama nadaljuje z globokim breznom in da se spleča ožino raz-širiti. Na naslednji akciji dne **24. januarja 1998** nam je uspel preboj skozi ožino in ponovno smo se spustili do globine 560 m, kjer smo, kot že nekajkrat, ponovno obtičali zaradi pomanjkanja opreme. Ker so bile vremenske razmere ugodne in se je še vedno dalo priti do jame z avtom, smo se v jamo odpravili tudi **22. februarja 1998**. Nadaljevali smo z raziskavami v globini 560 m. Na prejšnji akciji smo ocenili, da je pod polico, kjer smo se ustavili, vsaj 100 m brezna. Na žalost se je brezno končalo že po 20 m, za povrh pa se je po dolgotrajnem iskanju nadaljevanja izkazalo, da smo ponovno prišli na dno, ki smo ga dosegli že na akciji 17. novembra 1996. Zaradi nagaji-vosti tega dela jame smo ga poimenovala Lumpacij.

Na poti navzgor smo odkrili novo vzporedno brezno, ki nas je pripeljalo v novo veliko dvorano. Poimenovali smo jo Pustna dvorana, ker je bila ravno pustna sobota. Na dnu dvorane smo odkrili prehod v brezno, po katerem smo se spustili vse do globine 650 m, kar je trenutno najnižja toč-ka v jami. Nove dele jame smo tudi izmerili. Merjenje razdalje, naklona in azimuta med eno in drugo ročko je naporno delo, brez katerega pa ne gre. Merjenje vzame ogromno časa, kar lahko podaljša bivanje v jami pozno v noč, če ne kar v jutro naslednjega dne. Če hočeš pokazati, kje si

bil, če hočeš predvidevati, kje so možnosti za nadaljevanje, moraš imeti natančen načrt, tega pa lahko narišeš le, če jamo izmeriš. Merjenje, pa naj bo še tako naporno, je pač del jamarstva.

S pravih raziskovalnim delom ponovno nadaljujemo na akciji **11. septembra 1999**. Po Vzponnem breznu smo se ponovno spustili v globino 520 m. Preko dveh brezen smo se spustili vse do globine 570 m, kjer nas je ustavil ozek meander. Ker s seboj nismo imeli opreme za širjenje ožin, smo se morali obrniti, vendar smo bili že **25. septembra 1999** ponovno v globino 570 m. Ožino nam je uspelo toliko razširiti, da sta se Roman Dolničar in Božo Remškar že uspela pretlačiti skozi. Njuno poročilo je bilo spodbudno. Jama se nadaljuje z nekaj manjšimi brezni, potem je ožina, pa zopet brezno.

Z raziskavami na dnu jame smo nadaljevali **17. decembra 2000**. Ker se tokrat uspe pretlačiti skozi ožino samo meni, po jami nadaljujem sam. Razširim še eno ožino in se z globine 570 m spustim vse do globine 640 m, kjer me ustavi neprehodna več metrov dolga ožina, v katero sicer močno piha, ni pa nobenih možnosti, da bi jo lahko razširili in nadaljevali. Ker sem sam in ne vidim možnosti za nadaljevanje, na dnu pustim orodje za širjenje ožin (težko kladivo in špico) ter se vrnem h kolegu, ki me je čakal pred ožino. Ker drugih možnosti za nadaljevanje ni več, razopremiva (pobereva vrvi, vponke, kline in ostalo opremo) vse do globine 470 m.

Na fotografiji: Na poti skozi eno od številnih ožin v jami. Kjer je najbolj ozko, je potrebno sneti tudi plezalno opremo. Zoprno je, če je takoj za ožino brezno.

razopremiva (pobereva vrvi, vponke, kline in ostalo opremo) vse do globine 470 m.

Vsa ta leta, ko smo hodili v jamo, smo opazali, da je ledu v jami vedno manj in manj. Ledeni čep v globini 100 m se je manjšal in na tokratni akciji smo opazili novo možnost za nadaljevanje. Skozi špranjo med ledom in steno je močno pihalo, kar je bil znak, da se jama širi tudi v to, do sedaj še neznano smer. Veselje ob novem odkritju pa se je hitro končalo. Ko sem se pričel vzpenjati po vrvi 50 m globokega brezna, sem opazil, da je vrvi na debelo prekrita z ledom. V tem času, ko smo bili mi v jami, je zaradi mraza voda, ki je pronicala skozi strop, na vrvi hitro zmrzovala in odela vrvi z debelo ledeno prevleko. Prižeme, s katerimi si pomagamo pri plezanju po vrvi navzgor, niso več prijemale, in namesto da bi se dvigoval proti površju, sem pričel drseti navzdol. Obstajala je nevarnost, da zdrsnem po vrvi nazaj na dno brezna. Položaj je bil resen. V jami smo bili že več kot 20 ur in smo bili že močno utrujeni. Na po-

moč od zunaj ni bilo računati, ker je bil najbližji človek, ki je vedel, da smo v jami, v Logatcu. Pri mrazu par stopinj pod ničlo in močnemu prepihu, ki pozimi vleče skozi jamo, bi kaj hitro za zmeraj utonili v sladek spanec. Z veliko truda mi je uspelo meter za metrom razlomiti led na vrvi ni z dodatnim varovanjem preprečiti drsenje po vrvi navzdol. Ko sem bil na vrhu brezna, sem zaledenelo vrv zamenjal z novo, ki sem jo nosil iz dna jame, in tako so še ostali srečno priplezali na površje.

Luknja v globini 100 m, v katero je močno pihalo, nam ni dala miru, in **13. januarja 2001** smo bili ponovno v jami. Odkopali smo prehod in uspeli prodreti v nove še ne raziskane dele jame. Ustavili smo se na robu zelo globokega brezna, v katerega pa si nismo upali metati kamenja, saj bi lahko le to letelo po vrveh, s katerimi smo imeli opremljene

Na fotografiji: Spust v Ledeni ali Zahodni rov. Do leta 2002 tega brezna ni bilo.

stare dele jame. Poškodovane vrvi bi bile nevarne za življenje, zato smo se za naslednjo akcijo **21. januarja 2001** razdelili v dve skupini. Ena ekipa je šla v stare dele, druga pa v nove dele za ledeno ožino. Ob določeni uri smo pričeli klicati drug drugega. Ker se nismo slišali, smo poizkušali z žvižganjem, v brezno pa smo vrgli celo petardo. Ko smo se ponovno srečali in ugotovili, da nobena ekipa ni slišala druge, smo bili prepričani, da je globoko brezno novo in da ga je potrebno raziskati. Kljub temu smo na naslednji akciji iz starega dela jame najprej odstranili vse vrvi, nato vrh brezna očistili labilnega kamenja. Med največjimi nevarnostmi v jamah je prav padajoče kamenje. V novo brezno smo se spustili na akciji **3. februarja 2001**. Pri delu je bil zelo aktiven Bojan Volk, zato se 110 m globoko brezno, ki smo ga raziskali na tej akciji, imenuje Volkovo brezno. Z raziskavami smo se ustavili v globini 230 m, kjer nam je zmanjkalo opreme.

Že naslednji teden (**10. februarja 2001**) smo nadaljevali. Tokrat smo delali v dveh skupinah. Prva skupina je raziskovala vzporedno brezno v Volkovem breznu, v globini 150 m in ga raziskala do globine 200 m. Ta del je močan prelom, zato smo ga poimenovali Logaški graben. Druga skupina pa je nadaljevala navzdol po Volkovem breznu. Dosegla je globino 370 m.

Na akciji **17. februarja 2001** in še nekaj naslednjih akcij smo nadaljevali z raziskavami v Logaškem grabnu, ki smo ga na akciji dne **26. avgusta 2001** v globini 340 m povezali z Volkovim breznom.

V zimi 2001/2002 sva z Bojanom Volkom pričela graditi maketo jam v Paradani. Toliko dela in energije je bilo vložena v jamo, da si zasluži bolj realistično podobo, kot jo lahko da načrt na papirju. Pri varjenju makete sva ugotovila, kam nas bo pripeljalo nadaljevanje pod Logaškim grabnom oziroma Volkovim breznom. Na naslednji akciji od **15. do 18. avgusta 2002** so se predvidevanja uresničila. Potem ko smo prekopali manjšo ožino, se je odprlo globoko brezno, po katerem sem se spustil v stare, že raziskane dele jame. Malce sem bil razočaran nad razpletom, po drugi strani pa tudi vesel, saj se je izkazalo, da so naše meritve kljub težavnim razmeram dovolj natančne, da se stanje na maketi ujema z dejanskim stanjem v jami.

Na tisti akciji pa smo bili veseli še enega odkritja. Prav na začetku jame, kjer je še videti dnevno svetlobo, smo uspeli razširiti ožino med ledom in steno, da smo se lahko spustili v brezno. Iz načrta smo ugotovili, da smo se spustili v Ledeni ali zahodni rov. To ne bi bilo nič nenavadnega, če ne bi bil ta rov že vse od leta 1978 zaprt z ledenim čepom. Kakšne razmere so botrovale temu, da je bilo leta 1978 ledu v jami bistveno manj kot vsa naslednja leta, ne vemo. Tudi tega ne vemo, ali se bo jama ponovno zapolnila z ledom, tako kot se je po letu 1978, ali pa bo globalno segrevanje odprlo še kakšen nov rov. Vsekakor bo potrebno v Paradano še iti.

društvo gora

DELO DRUŠTVA GORA V ZADNJIH TREH MESECIH

Zvonko Žonta

Ko se zima poslovi, je čas za »generalno spomladansko čiščenje«. Tako smo kot že vsako leto doslej tudi letos v Društvu izvedli delovno akcijo. Čakalo nas je temeljito čiščenje notranjosti društvenih prostorov in pa ureditev okolice športnega parka. Naloga ni bila prav lahka, saj se nam je na podstrešju nabralo že toliko raznovrstnega neuporabnega materiala, da smo pri Komunalno stanovanjski družbi Ajdovščina naročili kar dva zabojnika za kosovni odpad. Ker se nas je zbralo okrog 30, smo se razdelili v tri skupine. Prva je čistila in pospravljala prostore ter okolico koč, druga je po-

Na fotografiji: Z delovne akcije
Foto: Zvonko Žonta

stavljala oblogo pri pokritem nadstrešku koč, tretja pa je začela postavljati ogrodje nove hale. Ko smo počistili ter pospravili podstrešje, izločili vso šaro ter uredili okolico, sta bila zabojnika polna. Trava je bila pokošena, grmovje obrezano, skalnjak in cvetlična korita pa brez plevela in z novim cvetjem, ki nas bo razveseljevalo vse leto. Namen akcije je bil dosežen. Vsem sodelujočim se zahvaljujem za udeležbo in z veseljem lahko rečem, da so nekateri člani res s srcem in z dušo v Društvu. Prispevali so ogromno delovnih ur in brez njihove pomoči na Rupi zagotovo ne bi imeli tako lepih društvenih prostorov, športnega parka in tudi nove večnamenske dvorane.

Na fotografiji: 27. aprila smo se veselili ob odprtju lepo urejenega prostora pod nekdanjim nadstreškom

Foto: Arhiv Zvonka Žonte

27. aprila smo se veselili nove pridobitve. Že lani smo se na upravnem odboru odločili, da zapremo nadstrešek pri koči in tako dobimo še en prepotreben prostor. Z delom smo začeli konec decembra, zaključili pa v aprilu. Hvala vsem, ki ste pripomogli, da imamo tako lep in tudi nadvse uporaben prostor.

Kot sem že omenil, smo v zadnjih treh mesecih aktivno »gradili« nov montažni objekt. Delali smo v glavnem v večernih urah, ko ima večina članov največ časa, dobra razsvetljava na igriščih pa nam je omogočila, da smo včasih delali še pozno v noč. Ko pišem ta prispevek, je nosilno ogrodje novega montažnega objekta že postavljeno. Zdaj čakamo monterje, da postavijo platno, in elektricarje, da postavijo luči in ostale instalacije. Če bomo z deli nadaljevali po zastavljenem načrtu, bomo novo dvorano odprli predvidoma v juliju, in sicer na novi prireditvi DNEVI GORE, s katero bomo popestrili poletni utrip na Gori in nadomestili nekdanjo Kravjo ruleto. Že zdaj ste prav vsi lepo vabljeni, da se nam pridružite 14. julija, ko bomo v Tihi dolini na Predmeji gostili znano glasbeno skupino MALIBU.

---

primorje

gradnja večnamenske dvorane

VEČNAMENSKA HALA DOBIVA KONČNO PODOBO

Roman Bratina, vodja gradbenega odbora

Na fotografiji: Tako zgleda golo ogrodje novega večnamenskega objekta

Foto: Zvonko Žonta

montažo hale. Vendar pa ta ni potekala v takem tempu, kot smo pričakovali. Kovinske "palice" so bile namreč različnih dolžin in posebno na vogalih je bila prava uganka ugotoviti, kam katera palica sodi. Montažo smo namreč izvajali brez načrta. V pomoč so nam bile samo fotografije, ki so jih naredili monterji ob demontaži hale. Ko so bili postavljeni elementi do višine treh metrov, smo se soočili z novo težavo - višino. Potrebno je bilo postaviti delovne premične odre. Ti so morali biti visoki 7 metrov. Montaža je potekala v popoldanskih in večernih urah, tudi s pomočjo traktorja in reflektorjev. Ekipe je morala vsakič šteti od 10 do 15 moških. Prav tako so morali biti vsi v ekipi medsebojno dobro usklajeni. Tisti, ki so izvajali dela na odrih, so bili odvisni od onih, ki so na tleh pripravljali material in premikali delovne odre. Z veliko vztrajnostjo in iznajdljivostjo smo z montažo kovinske konstrukcije zaključili konec maja. Trenutno potekajo priprave za montažo membrane – platna. Ta faza je zelo zahtevna, zato jo bomo izvedli s strokovno pomočjo proizvajalca hale. Čakata nas še izvedba razsvetljave in ureditev okolice.

Glede na zahtevnost in obseg del dokončanje do 23. junija 2007 najverjetneje ne bo izvedljivo. Bo pa hala zagotovo predana svojemu namenu do jeseni, kar je še vedno eno leto pred zastavljenim rokom.

V decembrski številki časopisa Gora smo pisali o poteku del pri gradnji večnamenske hale v Športnem parku Tiha dolina in o planih za dokončanje. Vendar smo morali takoj za tem zaradi zime z vsemi deli prekiniti. Nadaljevali smo v mesecu marcu, takoj ko je skopnel sneg in so bile temperature dovolj visoke. Najprej je bilo treba opraviti planiranje in utrditi površine med temelji. Sledilo je polaganje asfaltne prevleke, ki bo služila kot tlak v hali. Površina asfaltne prevleke znaša 647 kvadratnih metrov. Iz skladišča v Ajdovščini smo pripeljali elemente kovinske konstrukcije. Konec aprila smo z veliko vnemo pričeli z

Na fotografiji: Iz majhnega raste veliko...

Foto: Zvonko Žonta

delovne akcije

DELOVNE AKCIJE OD 2004 DO 2007

Branko Krapež

Na fotografiji: V delovni akciji letos maja smo med drugim popravili društvene prostore in uredili okolico športnega parka
Foto: Branko Krapež

Na fotografiji: Tako smo začeli postavljati ogrodje nove večnamenske dvorane
Foto: Zvonko Žonta

cije za našo novo večnamensko dvorano, ko smo železno ogrodje postavljali skoraj izključno v večernih urah, pod reflektorji. Zato naj se ob tej priložnosti vsem članom Društva, ki so sodelovali pri tem, še posebej zahvalim, saj so delali v težkih razmerah, na veliki višini in ponoči.

V delovnih akcijah, ki smo jih poprečno organizirali trikrat letno, smo opravili 2000 delovnih ur. Na ostalih akcijah (širitev društvenih prostorov, vzdrževanje objektov, postavitve večnamenske dvorane...) pa je bilo skupaj opravljenih še 2800 ur prostovoljnega dela.

Ker v našem časopisu že dolgo nismo nič napisali o naših delovnih akcijah, sem se odločil nekaj povedati tudi o tej temi. Verjetno vsi bralci časopisa ne vedo, da je večji del našega športnega parka, in tudi vse okrog njega, napravljeno s prostovoljnim delom in z delom v delovnih akcijah Društva. Veliko pa so nam pomagali tudi naši zvesti sponzorji, prijatelji in simpatizerji. Teh zdaj ne bom omenjal, ker jih je kar nekaj in bi lahko nehote koga tudi izpustil. Moj namen je vsaj približno povedati, koliko prostovoljnih ur smo člani Društva vložili v gradnjo 'Rupe' od leta 2004 do junija 2007. Obiskovalci lahko sami vidijo, kaj je bilo v tem času (pa tudi že prej) tu narejenega, in vsi po vrsti nam priznavajo, da je takih primerov v Sloveniji malo.

Ko sem malo bolje pogledal po arhivu, sem ugotovil, da smo imeli od leta 2004 do junija letos 10 delovnih akcij, v katerih pa nismo le urejali športnega parka, ampak smo poskrbeli tudi za vsa ostala vzdrževalna dela, za širitev in ureditev društvenih prostorov, za čiščenje in urejanje naše poti Po Dolu gor in dol itd. Seveda pa vsega nismo uspeli narediti zgolj z delovnimi akcijami, saj smo marsikdaj delali kar vse popoldneve, do poznih večernih ur. Naj za primer omenim samo postavitve konstrukcije

Žal pa moram povedati, da tudi tu ni vse tako lepo kot zgloda. Vse te delovne ure je namreč opravilo približno 30 članov društva, ki se ves čas aktivno udeležujejo delovnih in drugih akcij. Lepo bi bilo, da bi se nam pridružil še kdo od preostalih članov. Čaka nas še veliko dela. Če ne s krampom in z lopato, pa pri drugih projektih, z organizacijskimi in drugačnimi sposobnostmi. Lepo vabljeni!

narava

IDRIJSKI JEGLIČ (*Primula x. venusta*)

Elvica Velikonja

Bilo je v maju leta 1997. V Rdečem seznamu ogroženih vrst praprotnic in semenk Slovenije sem prebrala, da raste idrijski jeglič, ta prelepa roža, za rojstvo katere se morata imeti vsakič znova rada avrikelj in kranjski jeglič, tudi na Sončnem robu. Sončni rob sem našla (zasluge ima Zlatko), obe starševski vrsti tudi, idrijskega jegliča pa ne. O tem sem takrat v naši Gori tudi pisala (september 1997).

Deset let je torej od takrat. In deset let praznuje letos naš časopis. Za rojstni dan mu poklanjam pismo, ki o iskanju rože in o srečanju z njo največ pove. Fotografiji na platnicah pa naj vam bosta lepo nadomestilo njenega opisa.

Spoštovani gospod Tone Wraber!

Pravkar sem se vrnila s prijetnega potepanja po Trnovskem gozdu in se polna lepih vtisov usedla k pisanju. Naj grem lepo po vrsti.

Včerajšnji dan, čeprav petek in še trinajsti povrhu, je bil nadvse lep. Povabljena sem bila namreč v Idrijo, da grem s tamkajšnjimi ljubitelji rastlin ali "ročcarji", kot jim reče moj mož, na obisk k idrijskemu jegliču. Pred desetimi leti sem ga že iskala po severnem robu Trnovskega gozda, predvsem na Sončnem robu, saj sem v Rdečem seznamu prebrala, da tam pač domuje. Vsa iskanja so bila zaman. Enkrat je cvetel avrikelj, drugič kranjski jeglič, o idrijskem pa ne duha ne sluha. Zato sem se še kako razveselila povabila v Idrijo, saj je moj dvom, da ga bom v naravi sploh kdaj videla, Rafko samozavestno zavračal.

In smo odšli. Kar osem se nas je podalo v strme Kendove robe, po poti smo dohiteli še dr. Igorja Dakskoblerja, na vrhu pa je nas dohitel še dr. Jože Bavcon. Skupaj torej deset zanesenjakov, opremljenih s fotoaparati, tisti zaresni botaniki pa tudi z beležkami in pisali.

Ne pisateljica, pesnica bi morala biti, da bi lahko opisala občutja, ki so me prevzela, ko sem

Na fotografiji: Z dr. Tonetom Wraberjem smo idrijski jeglič obiskali v petek, 20. aprila.

Foto: Tanja Čuk

na skali levo od poti zagledala moj prvi idrijski jeglič. Čeprav je bilo še za enega malo prostora, se nas je kar nekaj nagnetlo okrog njega, fotoaparati so škljocali, on pa nam je poziral in poziral. Resnici na ljubo – naši gostitelji, Rafko, Anka in Tanja, so bili bolj potrpežljivi. Podobne časti so bili deležni tudi ostali lepotci, ki so nas razveseljevali vse do vrha Kendovega vrha.

Danes pa je bila spet običajna sobota. Krasen dan pa nam ni dal, da bi prav vsega preživeli v hiši. S prijatelji sem se odpeljala do Čepovana, nato po cesti proti Trebuši. Tam

nekje sredi poti smo pustili avto, češ, zdaj bomo pa malo hodili. Podali smo se nad prepadne stene Trebuše, hoteli smo namreč videti gamse, ki so tu menda kar pogosto. Sklonila sem se nad prepad. In tam spodaj zagledala – jeglič. 'Če ni to idrijski,' sem si malo nejeverno rekla. Do njega nisem mogla, za fotografiranje je bil predač. Šli smo naprej, a jeglič mi ni in ni šel iz glave. Preveč je svetel, da bi bil kranjski. Pa na sončni strani raste. 'Ne, to mora biti idrijski,' sem si pravila.

Ko smo se čez dobro uro vračali, smo spet zavili k tej skali. Ostali so z vrha po grapi gledali za gamsi, jaz pa sem se spustila mimo skale navzdol. Njeno senčno stran so lepšali že cvetoči kranjski jeglič. Vedno bolj sem verjela, da je tam zgoraj v skali res idrijski jeglič. Ko sem prišla naokrog, sem jih zagledala. Prelepi so sijali tam v skali. Bolj zgoraj tisti z zelo svetlimi cvetovi, z le malo rumenega pridiha. Na desni strani nežno nežno vijoličasto-rožnati, vsi v najlepšem razcvetu. In tam na drugi strani skale, en sam, tudi vijoličast, ampak spet drugačen. Plezala sem do njih, se jih dotikala in jih fotografirala. Jutri grem spet tja. Z boljšim fotoaparatom. Fotografije Vam bom poslala po elektronski pošti.

Zelo pa bi bila vesela, če bi Vam lahko pokazala, kje domuje ta lepoteč. Če imate katerikoli popoldan v tem tednu čas, mi, prosim, sporočite.

Želim Vam lep dan in Vas najlepše pozdravljam, Elvica

Na Predmeji, 14. aprila 2007

2 x STO ALPSKIH RASTLIN NA SLOVENSKEM

Elvica Velikonja

Knjigo *2 x Sto alpskih rastlin na Slovenskem*, avtorja dr. Toneta Wraberja, ki je ob koncu lanskega leta izšla pri Prešernovi družbi, sem težko čakala. Že v predprodaji naročena, je v začetku marca – končno, le prispela na moj naslov.

Prelistala sem jo in se, kot najbrž večina od nas, ko prvič vzamemo v roke knjigo o cvetlicah, najprej pomudila ob fotografijah. Te so verjetno, čeprav to ni nikjer izrecno napisano, vse last avtorjeve, vsaj mislim si, zelo bogate fotografske zbirke. Dr. Tone Wraber, gotovo največji poznavalec alpske flore na Slovenskem, je moral, kot nas v uvodnem delu seznaniti, spet delati izbor (spomnimo se njegovih *Sto znamenitih rastlin na Slovenskem*). Približno vsaka tretja rastlina naših Alp se je uvrstila med izbranke, predstavljene v tej knjigi.

Obračala sem list za listom, prepoznavala te rastlinske spremljevalke našega življenja in si pravila: „... Panonski svišč – prvič sem ga videla pri Triglavskih jezerih. Srebrna krvomočnica pa je tako lepo cvetela tisto leto na Krnu, ko smo bili tam z Jožico in Zlatkom. Maka je vse polno na melišču pod Turskim žlebom, brezstebelno lepnicu pa sem lani fotografirala na Raduhi. Modrikasti repnjak poznam le s fotografij. Kako je že tej ime? Triglavsko neboglasnico bi pa res rada kdaj videla v živo ...“

Pogosto, celo zelo pogosto, pa sem si pravila tudi: “Glej ga, slanozor, ki raste tudi v Paradani. Pa Jacquinov bodičnik, ki je lani na čavenskih meliščih tako lepo cvetel. In Berolonijeva orlica – letos jo pa res moram poiskati na severni strani Trnovskega gozda. O, kamenčki (na Gori jim rečemo kamnice)! Ko dozorijo tam na Seči, se rada posladkam (v resnici imajo kiselkast okus) z njihovimi rdečimi plodovi. Kaj, tudi Crantzev prstnik raste pri nas? In ta – pahljačastolistni rosnik? Še nikoli slišala ...”

Pa tudi ne bi, če nam ne bi avtor pri vsaki fotografiji poleg opisa in rastišča postregel tudi s podatki o splošni razširjenosti rastline in o razširjenosti v Sloveniji. Nisem si mogla kaj – preštela sem jih. Tiste namreč, ki rastejo tudi pri nas. Število se zelo približa stotici – če dodam tudi tiste iz “Podobne vrste” in “Sorodne vrste”. Avtor je namreč pod ti dve postavki spretno “skril” še preko petdeset rastlin. Tudi za te najdemo opise, rastišča, razširjenost in seveda podobnost s prej predstavljenimi rastlinami.

Več kot tretjina rastlin pa ima dodano še postavko „opombe“. Iskreno – te so me zelo pritegnile. Spomnile so me na čudovitih *Sto znamenitih rastlin na Slovenskem*. Saj veste, kot: „... po primerkih z Raduhe leta 1895 opisal Franc Krašan ..., ... še v 19. stoletju so ga videli v okolici Tržiča,

kar pa pozneje ni bilo potrjeno ..., ... plazečo sreteno je na Mangartu 5. avgusta 1836 odkril Henrik Frayer ..., ... nanjo nas veže pravljica o Zlatorogu ..., ... ime štrbec je konec 18. stoletja zapisal Karel Zois ..., ... vrstni pridevek drobnolistne kopinščice se nanaša na azijsko-severnoameriški rod *Gaultheria* iz iste družine ..., ... pozornost vzbujajo nahajališča na Kuclju v Trnovskem gozdu, s katerega ni daleč do vinogradov in tudi do – Jadrana...“

Knjiga *2 x Sto alpskih rastlin na Slovenskem ni knjiga*, ki jo prelistaš, prebereš, nato pa odložiš na polico. To je knjiga, ki jo jemlješ v roke vedno znova. Podatki o rastlinah (opisi, rastišča nahajališča, podatki o času cvetenja, višinski razpon, podobne in sorodne vrste, opombe) – sad dolgoletnega dela avtorja, na katere se lahko zaneseš, so prava vrednost te knjige. Z njo smo dobili novo sopotnico na naših potepanjih po Čavnu, Mali gori, Robu, Govcih, ... in seveda Alpah.

Ko to pišem, leži knjiga odprta pred menoj. Stran 32 – soška smiljka, moj prvi

izziv. Zanj sem že večkrat slišala, videla je nisem še nikoli ali pa je nisem prepoznala. Višinski razpon: 300 – 2400 m. Razširjenost: tudi Trnovski gozd. Je pretežno slovenska endemična rastlina, ki v Julijskih Alpah sega tudi v Italijo. Izvirni opis te rastline je bil narejen po primerkih, ki jih je na Mangartu leta 1837 ali 1838 nabral Henrik Frayer.

Ko gledam fotografijo, mi je nekam znana. A veliko smiljk si je podobnih. Moram jo poiskati. Ko pa jo najdem, boste bralci Gore to gotovo zvedeli.

Na fotografiji: Tako vabi bralca naslovnica nove knjige dr. Wraberja

Foto: Nejc Velikonja

ANTON PEGAN: INDIJA KOMANDIJA

Ljudska prozna besedila z Vipavskega, Goriškega, Tolminskega ter dela Krasa, iz 19. stoletja

Urednik: Franc Černigoj

Izdal: ZRC (Znanstveno-raziskovalni center) SAZU.

Finančno je izdajo knjige podprla Občina Vipava.

Franc Černigoj

Skozi prostorje in časje potuje ...

(Urednikova beseda)

Skozi prostorje in časje potuje besedno ljudsko izročilo – od davnega spočetnika, globoko v minulih vekovih, skozi množico brezimnih nosilcev in trosilcev govorjene besede, skozi kasnejše zapisovalce do današnjih paberkovalcev in bralcev in dalje in dalje v dalje ...

Če je bila na začetku beseda kot živ vrelec, v pripovedovanjih žuboreč, poskočen in iskriv in pršeč v bregovih, umirjen in razlivajoč in pretakajoč se v ravninah, je njen tek, v zapisano besedo ujet, kot uklet, okamenel in ostrmel. In oživi ga lahko le bralec s čisto dušo, najraje otrok; in kdor v duši ostane otrok še v zrelo rast.

To, kar ohranja v sebi ta knjiga, je stoletja živelo v ljudeh na Vipavskem, Goriškem in Tolminskem, na Vrhéh in na Krasu.

Pred poldrugim stoletjem je šel skozi ta prostor in tisti čas dijak in kasneje učitelj Anton Pegan iz Vipave. Morebiti je zaslutil smisel svojega poslanstva v iskanju živih ljudskih pripovedi. Ujel jih je v zapise in jih urekel v stoletno spanje. In bilo je dobro, zakaj take so lahko preživele pripovedovanjem neprijazne čase in čakale klica v klitje in rast.

Zgodilo se je, da sem pred desetletji tam v komensko-štrekljevskih krajih srečal etnologinjo dr. Moniko Kropelj. In mi je povedala za Antona Pegana in njegove zapise ljudskih pripovedovanj, ki da v rokopise urečeni spijo v Arhivu Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in čakajo na čas ugodnih zvezd. Ljubeznivo mi je posredovala omenjeno gradivo in Peganovo delo tudi strokovno ovrednotila ter zapisovalca v stroki umestila tja, kamor sodi: med najbolj zavzete Štrekljeve sodelavce¹.

In v času, ko so se zvezde ravnale v tisto pravo zaporedje, je iz svojega iskanja v kamnu skrenil v sled za Peganom še prof. Božidar Premrl in ga s potrpežljivostjo, strokovnim znanjem in naklonjenostjo do vipavskega rojaka razbral do najvišje možne mere.

In ko so vipavski župan Ivan Princes in člani vipavskega občinskega sveta sprejeli sklep, da bodo v knjižni obliki izdali dragoceno delo svojega rojaka, sem se lotil uredniškega dela. Slikarka in likovna pedagoginja Silva Karim pa je pripovedi iz davnih časov začarala v svet čarobnih barv in živih črt in jim vdahnila svojo otroško čisto dušo.

---

¹ Monika Kropelj: Karel Štrekelj – iz vrelcev besedne ustvarjalnosti; Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2001

Kot urednik sem iskal in razmišljal, kako približati današnjemu bralcu – otroku in tudi odraslemu – pripovedovanja iz srede 19. stoletja, da iz njih ne pobegne žlahtni duh tistih časov in takratnih krajev. Kako jih narediti bolj berljiva in razumljivejša ter v njih hkrati ohraniti žlahtno patino časa in prostora izpred poldruga stoletja?

Zagotovo je bilo treba živo gradivo jezikovno prilagoditi današnjemu širšemu krogu bralstva, saj je 'Indija Komandija' poljudna izdaja ljudskih besedil. Ja – **'Indija Komandija'** smo poimenovali knjigo. Tako je namreč ljudstvo v Peganovem času na Goriškem, Tolminskem in na Krasu, verjetno tudi na Vipavskem, imenovalo pravljичno deželo Indijo Koromandijo, kjer je vsega na pretek in še več, kjer ni trpljenja, solza in sovraštva. Prebivalci te dežele so vedno veseli, čas jim teče drugače kot ljudem na tem svetu. In kdor zaide v njihov svet, zgubi občutek za minevanje. Méni, da je tam preživel le hip ali dva, a so v njegovem svetu tačas minili vekovi ...

Pravljica 'Indija Komandija' tako stoji na začetku knjige, da nas uvede v domišljjski in pravljичni svet ljudske ustvarjalnosti in hrepenenj ...

Bralec se bo, knjigo beroč, ustavljal oberoč. Res, skozi to in ono pravljico se bo prebijal malo teže – zakaj po eno besedilo iz vsake pokrajine sem pustil táko, kakor jih je zapisal Pegan sam, v narečjih namreč. Ostale sem 'prevedel' v današnjemu bralcu bližji jezik. Pustil pa sem značilne narečne in starinske besede, o katerih sem menil, da so večini razumljive, manj znane pa sem obrazložil v posebnem slovarčku ob koncu knjige. Celoti dajejo žlahten starinski pridih in bi bilo škoda, če bi jih prestavljali v današnji knjižni jezik. Tiste redke besede, ki jim nismo mogli razbrati pomena, so ostale pač nerazložene – morda se njih pomena spomni kdo od bralcev ...

Prav tako sem ohranil ljudski slog takratnega živega pripovedovanja, in tako je tudi starinski besedni red večinoma ostal nespremenjen. Pravopisno pa sem besedila načeloma posodobil.

Katere so najpogostejše značilnosti, bodisi narečne, splošno pogovorne ali starinske, ki jih najdemo tako v originalnih Peganovih zapisih kot deloma tudi v 'Indiji Komandiji'? Naj nekaj najznačilnejših navedem:

- primorske oblike glagolov: govorista, pridesta ...; zdihava, zdihavala je; se pobivajo ...
- glagol 'moči' v pomenu glagola 'morati' (sta mogla namesto sta morala);
- narečna oblika mestnika pri samostalnikih srednjega in moškega spola: na seni, na dvorišči, na kamni (namesto na senu, na dvorišču ...); podobno tudi pri primernikih in presežnikih pridevnikov: najbolši, slabši (je bilo) ... (namesto: najboljše, slabše);
- daljša oblika v mestniku, pri množinskih samostalnikih srednjega spola: za vratmi (namesto za vrati);
- pogovorno-narečni velelnik: Le počaki! – namesto: Le počakaj!
- pogovorni nedoločnik je načeloma spremenjen v knjižni, razen v tipično narečnih (pogovornih) zvezah: recimo: čejo hišo varvat; je imel za pit in za jest; ko bi mogel ti mene nest; ... – namesto: varovati, piti, jesti, nesti;
- vokalna redukcija (izpuščanje samoglasnikov) – k'tero (namesto katero); den' (namesto deni); prijat'li ...;
- narečno izražanje določnosti pri pridevniških besedah s števnikom 'en' in kazalnim zaimkom 'ta' (en bogat, ta tretji ...);
- množinske oblike glagolov in zaimkov namesto dvojinskih: oni dve so pa šle k maši; jih prime, jih prekucne, podučil jih je (namesto: ju prime, ju prekucne, podučil ju je);
- izstopajoče starinske besede: solnce, solnčen gvant ...

- posebno sem bil vesel mehkega č-ja (ta treči sin, ...), saj vemo, da je bil ta topli lirični glas na Vipavskem živ v času reformacije, najdemo ga namreč pri Vipavcu Sebastjanu Krelju; Pegan pa ga v več besedilih zapiše še tristo let kasneje.

Seveda bo pozoren bralec v knjigi našel še marsikaj, česar tu nisem omenil, tudi nedoslednosti: tu je napisano takó, drugod isto malo drugače. Zato še enkrat pravim: 'Indija Komandija' je poljudna knjiga, namenjena širokemu krogu bralcev, bogata tudi v raznolikostih. Saj tudi pripovedovalci iste pripovedi ne povedo niti dvakrat popolnoma enako.

***

Naj zapišem še nekaj, kar dokazuje, kako trdoživa je živa ljudska pripoved.

Vznemirljivo je bilo, ko sem v Peganu našel iste pravljичne motive, ki sem jih več kot sto let kasneje, ne da bi vedel za Pegana, sam zapisal na Gori nad Vipavsko dolino in jih objavil v 'Javorovem hudiču'². Skoraj prav do današnjih dni so se ohranili – kljub viharnim časom, zgodovinsko prelomnim družbenim dogajanjem in sodobnemu nasilju tehnike: motiv jame, po kateri se pride na oni svet, v več različicah; motiv posebnežev z nenavadnimi sposobnostmi, ki glavnemu pravljичnemu junaku pomagajo rešiti nemogoče naloge; motiv hudobne mačehe in uboge pastorke (Pepelka), v več različicah; motiv neustrašnega mladeniča, ki zaklete gradove odrešuje strahov; namesto 'malavarja', ki ga je v Štanjelu na Krasu našel Pegan, sem jaz v Podkraju in okolici našel sorodnega 'brliška' ... In še več drugih.

'Lintverna', ki se po Peganovem zapisu iz Vipave zvali iz jajca, ki ga znese sedem let star petelin, pa sem kot 'lintuarja' našel v zbirki ljudskih pripovedi 'Na rdečem oblaku vinograd rase'³, na drugi strani briške Korade, ob reki Idriji.

Žal so s smrtjo pripovedovalcev, ki so čakali visoko starost in umrli pred dobrimi dvajsetimi leti, vse te pravljice ostale le še kot v večnost ukleti zapisi nekdanje žive ljudske besede ...

Kaj naj rečem ob koncu tega uvoda? Iskreno sem vesel – zaradi Antona Pegana, ki se je na tako imeniten način vrnil med svoje rojake; zaradi bralcev, ki bodo v tej knjigi našli marsikaj, kar jih bo domišljjsko vznemirilo in obogatilo; in tudi zaradi sebe in drugih, ki so tako ali drugače pripomogli k izidu ter notranji in zunanji podobi 'Indije Komandije': naredili smo dobro delo ...

Ajdovščina, januar 2007

Povzetek življenja in službene poti Antona Pegana

Anton Pegan se je rodil 24. aprila 1850 v Vipavi, na takratni hišni številki 74, očetu Antonu Pe-

---

² Franc Černigoj: Javorov hudič, zbirka ljudskih pripovedovanj z Gore in iz Zgornje Vipavske doline (1. knjiga v zbirki 'Glasovi'); Kmečki glas, Ljubljana, 1988

³ Pavel Medvešček: Na rdečem oblaku vinograd rase; zbirka ljudskih pripovedovanj od Matajurja do Korade (3. knjiga v zbirki 'Glasovi'); Kmečki glas, Ljubljana, 1991

⁴ Podatke o življenju in delu A. Pegana je prispeval Božidar Premrl.

ganu, trgovcu, in njegovi drugi ženi Jožefi, rojeni Habe.

Učiteljsko službo je nastopil 1878. leta, sposobnostni izpit pa je opravil leta 1884. Njegovo prvo znano delovno mesto je bilo na enorazredni ljudski šoli na Planini pri Vipavi, v šolskem letu 18-86/87. Tam je služboval do leta 1895, ko je šel učiteljevat na Suhorje v Brkinih, v košanski fari. Na Suhorju se je leta 1904 tudi poročil z Marijo Stavanja z Ostrožnega Brda.

V naslednjem šolskem letu 1905/06 ga najdemo na šoli v Matenji vasi na Pivki, fara Slavina. Tam je 1908. leta učakal upokojitev, v šolskem letu 1809/10 ga namreč že najdemo na seznamu upokojenih učiteljev, bivajočega na Razdrtem.

Tu je tudi umrl, zaradi mrtvouda, 16. oktobra 1916. Pokopan je na tamkajšnjem pokopališču.

***

Pomembno je, da je imel Anton Pegan veselje ter nagnjenje za zapisovanje vsakršnega besednega ljudskega izročila, kot učitelj pa je bil za to tudi strokovno usposobljen. Bil je eden od najbolj zagnanih sodelavcev **dr. Karla Štreklja**, ki je na vsem slovenskem etničnem ozemlju zbiral (in tudi izdal⁵) slovenske ljudske pesmi.

Štrekelj pa je svoje sodelavce vzpodbujal, da so zapisovali tudi prozna ljudska besedila (pravljice, pripovedke, bajke, legende ...), saj je nameraval izdati tudi te. Žal do realizacije tega gigantskega načrta ni prišlo, in tako so vsa zapisana prozna besedila ostala na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU, na Inštitutu za folkloristiko. Tako so se ohranila tudi izjemno bogata ljudska prozna besedila, ki jih je na Vipavskem, Pivškem, delu Krasa, na Goriškem in Tolminskem zapisal Anton Pegan.

Ker je Anton Pegan po rodu iz Vipave, so se na Občini Vipava odločili, da bodo izid Peganovega proznega ljudskega gradiva finančno podprli, knjigo pa je izdal Znanstveno-raziskovalni center SAZU, zanj **dr. Vojislav Likar** (ki je 'naše Gore list' – Likerski).

Urednik Peganovega dela je **Franc Černigoj**, pesnik in pisatelj, tudi sam zapisovalec ljudskega spomina, ki je podpisal že več knjig z zbranim ljudskim blagom iz vasi na Trnovski planoti ter v Zgornji Vipavski dolini. Pri pripravi rokopisnega gradiva za tisk pa sta sodelovala tudi **dr. Monika Kropej** (Znanstveno-raziskovalni center SAZU, Inštitut za folkloristiko) ter prof. **Božidar Premrl**, zaposlen na Zavodu za varstvo kulturne dediščine, na Restavratorskem centru v Ljubljani. Delo je ilustrirala mag. **Silva Karim**, že uveljavljena ilustratorica več knjig z ljudskim izročilom.

V knjigi so zbrane pravljice, pripovedke, razlagalne bajke, legende, vanjo pa so vključeni tudi pregovori, uganke, vraže ... ter tudi nekatere že v Štreklju objavljene ljudske pesmi – tiste, ki se navezujejo na ustrezna prozna besedila v knjigi.

Knjiga bo obsegala 230 strani, v njej bo 10 celostranskih barvnih ilustracij in več ČB risb ter vinjet.

Vsekakor bodo v tej knjigi ljudska besedila, ki jih je zapisal Antona Pegan, rojak iz Vipave, po 100 in več letih našla pot do tistih bralcev, katerih predniki so mu jih izročili v varstvo in hrambo s podzavestnim hotenjem in željo: **Naj se dragoceno ljudsko izročilo ne izgubi!**

---

⁵ Dr. Karel Štreklej: Slovenske narodne pesmi (štirje zvezki), Slovenska matica; Ljubljana, od 1895 do 1923

'Indija Komandija' bo prvič javno predstavljena v okviru občinskega praznika v Vipavi, 22. junija 2007.

Za pokušino objavljamo pripovedko:

O vetru

I.

V pravljicah si ljudstvo vetrove predstavlja kot stare, sive možake, ki dobrim pomagajo, a hude kaznujejo.

Ljudstvo si misli, da je tam nekje med sivimi skalami luknja, iz katere veter piše. Pri luknji stoji pa stara baba, ki vsakokrat, kadar se razjezi, vetrovom vrata odpre.

(Kras; ŠZ 8/49)⁶

II.

Pred nekoliko leti je na veliki teden veter po dolinah in hribih tako hudo razsajal, da je hraste izruval in lomil, hiše posipal in odkrival. Po hišah se je silno kadilo, ker ni mogel dimnik zaradi velicega vetra dima požirati.

Ravno o tem vetru je neka žena peč belila za kruh peči in je v dimu skoraj ob oči prišla. Vsa omamljena in spehana je vse popustila in ni hotela kruha peči.

Ko pa njen mož, od vetra in dela ves zmamljen in lačen, domov pride, se usede za ognjišče in si od mraza okorne roke segreje in potlej vpraša ženo po kruhu. Ona mu pa odgovori: »Kakšen kruh češ imeti? Saj ga nisem mogla speči, ker se je tako kadilo, da sem skoraj ob vid prišla.«

Ali mož jo je nazadnje vendar prisilil kruh speči, ker on ni maral, da bi bila hiša o velikonočnem času brez kruha. Ko je tedaj žena vendar peč razbelila in začela kruh noter staviti, se začne tako strašno kadačiti, da ji je dim nos in usta zapolnil. Zato teče ven čistega zraka užiti in se oddahnit. Ali komaj stopi čez prag, jo že mrzel veter tako napiše, da zakolne: »Zlodi, vzemi, ná, še tebe.« Nato se vrne spet v kuhinjo nazaj in zabrdavsne z vratmi za sabo.

Ali komaj je djala prvi hleb v peč, kar pride tako raztrgan in razmrsarjen mož, de so celi koščki mesa od njega viseli. Brez da bi bil kaj spregovoril, se usede za ognjišče, razprga s svojo grčo, s to palico, oglje in se mirno greje.

Zdaj, ko je že ves kruh v peč djala, ga vpraša žena, kaj da hoče imeti. In ta ji odgovori: »Tebe ali pa hleb!«

Ženi se to čudno zdi, ko te besede zasliši, in ne ve, kaj bi. Hitro teče k sosedovim in pove, kako čuden človek da je pri njej in kaj ji je rekel. »Veš kaj,« reče ji sosed, »daj prvi hlebec, ki ga boš iz peči vzela, temu beraču in mu reči: 'Bog te stokrat blagoslovi in ti mirnejše življenje podeli.'«

Ko pride domu, dá res beraču prvi hleb. On ga vzame ter reče: »Srečna si ti in ura, v kateri si se rodila, da si ravno tako storila, kakor ti je sosed svetoval, če ne bi te jaz tako zdrobil kakor ta hleb in v ogenj vrgel!«

---

⁶Pod to oznako določeno najdemo na Znanstveno-raziskovalnem centru SAZU, na Inštitutu za folkloristiko.

Preden pa gre iz hiše, reče ženi: »Pusti me za naprej pri miru in ne kolni me nikdar več, kakor si pred storila, zakaj vedi, da jaz sem Veter in Bog me je ustvaril, kakor tebe, in mi tudi moči podelil, kakor tebi. Če me še enkrat zakolneš, te semeljem kakor malin moko.«

In od tistega časa ne kolne nobeden kmet vetra, naj mu še tako škodo dela.

(Iz goriške okolice; ŠZ 8/20)

---

pogovor

90-LETNICA FRANČIŠKA TRATNIK, NAJSTAREJŠA VAŠČANKA ŽAGOLIČA

Miloš Likar

»Rodila sem se pred devetdesetimi leti, na Malem Polju, številka 3, Pri Lazarskih. To je v resnici domačija na pol poti od Cola proti Vodiciam, uradno pa spada k Malemu Polju. Moj dekliški priimek je Likar¹. Ko sem se poročila, to je bilo leta 1946, sem ostala v Žagoliču, kjer je bil doma moj mož, Janez Tratnik. V zakonu so se nama rodili štirje otroci. Prav ponosna sem na njih. Najmlajšega je žal doletela smrt v Slavon-skem Brodu, ko mu je bilo dobrih dvajset let. Otroci so srečno poročeni, vsak v svoji hiši, jaz pa živim pri sinu Janku in sem zadovoljna. Seveda me pri teh letih tarejo številne zdravstvene težave. Bolj težko hodim, saj me noge bolijo ... Drugače pa kar gre. Nikdar si nisem mislila, da bom dočakala tako visoko starost.

Kako je bilo včasih? Težko, a tudi lepo. Doma nas je bilo 12 otrok. Oče je bil namreč dvakrat poročen in je iz prvega zakona pripeljal šest dečkov in deklic. Za vse seveda doma ni bilo kruha, zato smo morali še kot otroci služiti. Ko mi je bilo šest let, sem odšla za pastirico, najprej na bližnjo kmetijo v Rob, nato pa na Goče in na Planino. Kasneje, ko mi je bilo 15 ali 16 let, sem šla za deklo na Col, k Brjaškim, kjer so imeli trgovino, gostilno, pekarno.

Na Colu sem kot otrok obiskovala tudi šolo. Seveda smo v šolo hodili peš. Pot z Laza je bila dolga kakšno uro. Prav toliko časa smo hodili tudi domov. Pouk je potekal v italijanščini, zato

---

¹ Gospa Frančiška Tratnik je pravzaprav predmejske rodovine, saj so njeni predniki sredi 19. stoletja prišli s Predmeje (takratnega Dola) h Kalarju za Križno Goro. S sabo so nesli tudi hišno ime. Njihovi sorodniki so Medvedovski s Predmeje. Kalarjeva rodovina je zelo razvejana, saj je imel stari oče gospe Frančiške Tratnik kar 26 otrok, z dvema ženama. Prva mu je namreč na dvanajstem porodu umrla. (*Op.: F. Č.*)

učitelja v začetku nismo prav nič razumeli. Sčasoma pa smo otroci le doumeli njegove besede. Pomagali smo si tudi z rokami. Še sama ne vem, kako je prišlo do tega, da smo se začeli sporazumevati v nam tujem jeziku.

Pod Italijo so bile v Žagoliču le štiri hiše, danes pa jih je nekaj nad trideset. Ljudje so živeli v zelo skromnih razmerah. Ukvarjali so se s poljedelstvom in z delom v gozdu. Oglarili so. Nekateri so si služili denar kot hlapci pri premožnejših kmetih. V vasi je živelo pol manj ljudi, kot jih je sedaj. Spomnim se, da so imeli vsi kmetje na vasi skupno le en par konj. Z njimi so vozili razno blago v Ajdovščino in celo v Trst. Dobro so služili. Tudi moj mož je bil voznik ali furman, kot smo takrat rekli. Zaslužil je toliko, da smo lahko preživeli in vzdrževali hišo. Danes tega poklica ni več. Ženske smo nosile pridelke v nahrbtnikih in košarah na glavi prodajat na trg v Gorico ali v Trst. Tako smo si prislužile denar za moko, sladkor ali kak drugi priboljšek. Peš smo hodili natovorjeni ure in ure. Današnji človek tega sploh ne more razumeti.

Spremenila se je tudi narava. Ko sem bila še otrok, je ob naši hiši Na Lazu žuborel potoček, ki ga danes ni več. Za njim je ostalo le nekaj močvirnate zemlje. Mnoge stezice in poti, po katerih smo hodili in tekali, je preraslo grmovje.

Ljudje so bili takrat drugačni, kot so danes. Zdi pa se mi, da so bili včasih vsi bolj prijazni in vljudni. Pripravljene so bile pomagati drug drugemu. Danes ni več tako. Včasih so le redki dočakali osemdeset let, tudi sedemdesetletnikov je bilo malo. Veste, hrana je bila bolj skromna. Jedli smo v glavnem le tisto, kar smo pridelali doma. Zelje, ohrovt, krompir, repo, fižol, korenje, ješprenj. Goveje meso je bilo na mizi le dvakrat na leto, za veliko noč in za božič. In ni bilo toliko bolezni, kot jih imamo danes.

Med italijansko okupacijo so imeli na Colu postojanko italijanski policisti. Prihajali so tudi v našo vas, ki so jo takrat imenovali Zagolich. Nekaj naših krajanov je takrat odšlo v Jugoslavijo. Tudi moj brat je bil med njimi. Toda kmalu se je vrnil. Verjetno je ugotovil, da se tudi tam ne cedita mleko in med. Z Italijani nismo imeli v začetku kakšnih posebnih težav. Bolj strogi so postali, ko se je začelo razvijati partizanstvo. Spomnim se, da je takrat prišel k nam Na Laz eden 'Titovih vojakov'. Naša 'ta mlada' je bila njegova teta. Ime mu je bilo Jože Lemut – Saša². Njegova naloga je bila organizirati partizansko gibanje na našem koncu. Moj brat mu je dejal, naj se pazi, Italijani so namreč prežali nad vsakim tujcem. Pa mu je odgovoril, da se nam ni treba ničesar bati. Kasneje je Saša padel. Če se prav spomnim, ga je na Ajševici ustrelil nek lovski čuvaj. Drugače pa je vojna kot povsod tudi pri nas povzročila veliko trpljenja in hudega. Moja mama je umrla v taborišču Ravensbrück, brat je padel v Cerknem, mož Janez pa je bil kot vojak zdoma 11 let. Ni bilo enostavno.

Tudi po drugi svetovni vojni je bilo življenje zelo bedno. Okupator je za seboj pustil opustošenje in revščino. Tisti redki, ki so bili v službah, so komaj shajali s svojimi dohodki. Na Colu je sicer že pod Italijo obratovala žaga, kjer so tudi po vojni nekateri dobili delo. Ko pa je pogorela, so

---

² Jože Lemut – Saša: rojen 1918. leta v Gozdu, Pri Brnku (mati se je pisala Kovšca). Družina je v času fašizma emigrirala v Jugoslavijo, v Maribor. Jože je bil tekstilni delavec in je bil 1935. leta sprejet v SKOJ in kasneje v KPJ. Po nalogu CK KPS je bil že junija 1941. leta poslan na Primorsko, da organizira narodno-osvobodilno gibanje. Avgusta 1942. leta je postal prvi poveljnik prvega primorskega partizanskega bataljona 'Simon Gregorčič', a je še isti večer v Kromberku padel. (*Op.: F. Č.*)

morali delo iskati v Ajdovščini, kjer se je zaposlila večina krajanov. Kasneje so na Colu odprli obrat tovarne Alpina. Tu je našlo zaposlitev veliko mladih ljudi, predvsem dekleta in žene. Škoda, da so obrat zaprli.

Žal mladi danes sploh ne razumejo, kakšne težave lahko pridejo v življenju. Po mojem mnenju bo v prihodnje še slabše. Vremenske razmere se spreminjajo; kaže, da bo vse večja suša. Povsod bo primanjkovalo vode, še posebej pitne. Zaradi vse manjšega števila rojstev nas bo Slovencev vedno manj. Še ti mladi ne bodo imeli kaj delati in kako preživeti, saj berem, kako vedno znova zapirajo tovarne in podjetja.

Spominjam se še, da je v naši vasi živel mož, doma z Madžarskega³. Zato smo mu verjetno tudi rekli 'Joško Madžar', čeprav mu ni bilo tako ime. Bil je vojak avstrijske vojske. Po končani prvi vojni se je odločil, da bo ostal kar v Žagoliču. Vas mu je bila zelo všeč in rekel je, da je ne bo več zapustil. Ukvarjal se je s popravilom dežnikov, loncev in podobnim. Poznali so ga daleč naokoli. Njegova posebnost je bila, da ni hotel spati na postelji. Noč za nočjo je prespal v listju v hlevih ali na kaščah. Davno je že umrl, pokopan pa je v naši zemlji.«

Tako je svojo pripoved zaključila Frančiška Tratnik.

Ob častitljivi obletnici želimo Tratnikovi mami, da bi bila v krogu svoje družine tako vedra, krepka in razumna, kot je sedaj. Srečno!

---

³ Joško Madžar je bil v resnici Slovak. Po 1. svetovni vojni je ostal pri nas. Rad je povedal, da je on doma v treh farih: v fari svetega Lenarta (Col), svete Marjete (Podkraj) in svetega Jošta (Črni Vrh). V vseh treh se je pri določenih hišah ustavljal (samo pri tistih, kjer se mu niso zamerili!), popraviljal dežnike, flikal in vezal lonce in se lotil tudi drugih del. Bil je poštenjak in izjemen pripovedovalec. O njem je zbrano že dosti gradiva, ki bo, vsaj tako načrtuje Lucijan Trošt s Cola, ki je koordinator zbiranja, izšlo v knjigi. (*Op. F. Č.*)

**MENJALNICA • BORZNO POSREDOVANJE
TRAFIKA - TRGOVINA**

Zvonka

- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- prepričajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov
- PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN ZBORNIK MATI GORA

Goriška cesta 23 - C2, Ajdovščina, tel.: (05)36-89-077

KRAJ DOGAJANJA: Majhno letoviško mesto ob slovenski obali. Prijeten lokal, znan po dobri kavi in domačih slaščicah.

ČAS DOGAJANJA: V dopoldanskem času.

IGRALCI: JOŽE — ekonomist v velikem in uspešnem podjetju v bližini italijanske meje

BORUT — gradbeni inženir, ki ima svoje podjetje s 36-imi zaposlenimi

ANDREJ — solastnik hotela ob obali

JANEZ — lastnik večje mehanične delavnice

URA V ZVONIKU ODBIJE DEVETO. NAD MORJEM SONCE PREGANJA JUTRANJE MEGLICE, GALEBI
VREŠČIJO S SVOJIMI OSTRIMI GLASOVI DNEVU

V POZDRAV. PO MESTU HITIJO LJUDJE PO NAKUPIH, PRVI TURISTI SE

NASTAVLJAJO SONČNIM ŽARKOM.

NA ULICI SE PO NAKLJUČJU SREČATA BORUT IN ANDREJ, SICER SOŠOLCA IZ OSNOVNE ŠOLE.

BORUT (prijazno): Dober dan, stari prijatelj. Kako si? Daj, stopiva v lokal na kavico. Malce sem zaspal, tako da je nisem uspel doma popiti.

ANDREJ (potreplja Boruta po rami): Saj imaš prav, tudi jaz sem še tešč. Lahko si bova privoščila še dobro slaščico. Kot vidiš, nisem najbolj eleganten, toda takim sladkim skušnjavam vedno podležem. Bom šel pa zvečer pol ure več v fitness, da bodo kalorije zgorele.

BORUT (zamahne z roko): Prav imaš, vedno moram na nekaj paziti: kako hodim, kaj si oblečem, da je na meni vse barvno usklajeno, kaj jem, da se ne bi zredil ... Skratka — čez glavo imam tega.

PRIDETA DO LOKALA IN SE USEDETA K MIZI, OD KODER JE LEP POGLED NA MORJE. PO STENAH IN STROPU VISIJO RIBIŠKE MREŽE, KOT DEKORACIJA.

NATAKARICA V ZELO KRATKEM KRILU TAKOJ PRIDE K NJIMA. OBA NAROČITA KAPUČINO IN KREMNI REZINI.

ANDREJ (občudujoče): Si videl, kakšna dobra natakarica? Kakšne dolge noge ima, pa še zelo prijazna je povrh. V ta lokal večkrat zahajam, toda nisem je še videl, gotovo ni dolgo tukaj.

BORUT (se približa Andreju): Saj veš, kako je danes! Včasih so bili ljudje zaposleni v enem podjetju do penzije. Danes pa ... mladina večkrat menja službo. No, ja, po svoje ima prav. Moj prvi šef je velikokrat rekel: Več služb ko menjaš, več se naučiš.

ANDREJ (zaskrbljeno): Joj, Borut, ko bi ti vedel, kakšne probleme imamo v našem podjetju s kadrom!

BORUT (ga vprašujoče pogleda): Kaj misliš? Ali potrebujete novo tajnico ali koga v marketingu? Kot prijatelju ti lahko koga priporočim, kar nekaj jih poznam ...

ANDREJ (odkimava z glavo): Ne, ne, ekonomisti vsak dan trkajo na vrata in sprašujejo po službi, pa tudi tajnic se

ne manjka. Nekaj drugega je: glavni kuhar v našem hotelu že dolgo govori, da ima premajhno plačo in da bo odšel.

BORUT (resno): Pa ja ne boš rekel, da misli resno? Saj si že zadnjič pravil o tem, a sva se oba nasmejala, češ, pa naj gre ... Take kot midva, z visoko izobrazbo, je težko najti, toda kuharja s srednjo šolo, kaj pa je to?

ANDREJ (gleda v mizo): Oba veva, da smo že v poletni predsezoni. Obisk gostov je velik, saj je lepo vreme. Tako smo imeli v planu za prejšnjo soboto nekakšen družabni večer za goste. Hotel je bil kar 78-odstotno zaseden.

BORUT (se zasmije): Dobra poteza, ni kaj. Škoda, da me nisi obvestil o tem, bi tudi jaz prišel kot gost. Gotovo je zabava uspela, kaj?

ANDREJ (zaupno): Kot prijatelju ti povem, kaj se je zgodilo. Zjutraj sem šel malo skozi recepcijo in šank do kuhinje, da vidim kako stvari potekajo. Banket z izbranimi jedmi za 120 gostov niso mačje solze. Prišel sem v kuhinjo — zaposlenih imam v njej šest ljudi — in vsi so sedeli v pripravljalnici zelenjave.

BORUT (na pol se dvigne s stola in se čudi): Saj se hecaš — kar vidim jih, kako vsi skačejo po kuhinji in delajo, sploh pa, ko te zagledajo.

ANDREJ (gleda na morje in pravi): Tokrat si se zmotil, prav kot jaz. Začudeno sem pogledal in jih vprašal, kaj se dogaja. Še pogledali me niso. Glavni kuhar je zmagoslavno vstal in mi pod nos pomolil kuverto ter dodal, da je v njej odpoved delovnega razmerja. Isto je storil tudi njegov namestnik. Oba sta mi še rekla, da me bosta za lanski regres in neplačane nadure in dopust tožila. Slekla sta delovno obleko ter rekla, da jo podarjata meni, saj bom odslej kuhal sam, ter odšla

BORUT (se prime z rokami za glavo): Sploh ne morem verjeti — kaj pa si napravil? Saj si rekel, da ste imeli zvečer v planu banket?

ANDREJ (skrušeno): Skoraj sem se onesvestil. Z ostalimi štirimi v kuhinji sem se poskušal pogovoriti. Mislil sem, da mi bo uspelo. Toda, veš, kaj so rekli? Oni bodo delali samo svoje delo - pomočnice bodo čistile solato in lupile krompir, pomivalke pa pomivale krožnike in lonce. Tega pa jim ne bo treba, ker so kuharji odšli. Hitro sem poklical mojega solastnika, da bi skupaj našli kakšno rešitev.

BORUT (v žepu mu zazvoni telefon, a prekine klic): Vse skupaj se mi zdi nemogoče. Znajti ste se morali, kajti do druženja je manjkalo samo še nekaj ur. Ne bi bil rad v tvoji koži.

ANDREJ (si popravi lase): Ker poznam kar nekaj kolegov, ki delajo v gostinstvu, sem jih poklical. Prosil sem, če bi lahko priskočili na pomoč — nisem povedal po pravici, ker me je bilo sram — rekel sem, da so kuharji zboleli. Toda spet sem doživel hladen tuš, kajti vsi so zvečer delali pozno v noč.

BORUT (radovedno): Kot razumem, ste banket le izpeljali. Kako vam je to uspelo, kdo je vse skuhal?

ANDREJ (se drži za rob mize): Sreča v nesreči je hotela, da gostje menija še niso videli, torej niso vedeli, kaj naj bi jedli. Ocvrli smo ogromno pomfrija, po dunajske zrezke in pečene piščance smo morali iti v delikatese po vseh

obmorskih krajih ... Ena izmed pomočnic je bila celo pripravljena narediti omako iz gorgonzole, njoki so bili itak industrijski.

BORUT: In gostje, so bili zadovoljni?

ANDREJ (se zasmije): Ne boš verjel. Tisti večer smo nudili neomejene količine brezplačnih sokov, piva, vina, viskija ... Ljudje so precej spili, ker je bilo zastonj, tako da sploh niso opazili, da je bilo kaj narobe. Vrteli smo tudi glasbo iz CD-jev. Vsi so bili prešerno razigrani, tako so zelo hvalili večer pri nas.

BORUT (udari ga po rami): Saj sem vedel, da si pameten in se ni bati zate. Ali so se drugi dan kuharji vrnili na delo?

ANDREJ (malce jezno): Oba sem poklical po telefonu in ju skoraj na kolenih prosil, naj se vrneta. Tudi plačo bi jima povišal. Smejala sta se in mi predlagala, naj dobim za tak osebni dohodek kuharje amaterje — juho iz vrečke bodo že znali skuhati.

BORUT: Si moreš misliti ...

ANDREJ (rahlo trka s prsti po mizi): Takoj sem doumel, da ne bo kruha iz te moke. V ponedeljek zjutraj sem odšel na zavod za zaposlovanje. Upal sem, da mi bodo tam lahko pomagali. Ko sem povedal, kaj bi rad, mi je gospa za pultom rekla, naj jaz pripeljem k njim deset profesionalnih kuharjev, če jih poznam. Povpraševanje po njih je izredno veliko, poletna sezona pa pred vrati ...

BORUT (sočutno ga pogleda): Joj, joj, saj se mi prav smiliš ... Če bi jaz znal kuhati, bi ti pomagal ... kot prijatelju ...

ANDREJ (zamišljeno): Rezultat vsega skupaj je bil strašen glavobol, vedno bolj so mi odmevale kuharjeve besede, naj za to plačo pripeljem amaterje ... Ne, to pa ne. Mi smo ugleden hotel z dobro kuhinjo, v njej se ne kuha juha iz vrečke ...

BORUT (potihoma vpraša): Tako sedaj nudite samo nočitve z zajtrkom? To lahko tudi pomožno osebje pripravi?

ANDREJ (odkimava z glavo): Ni nam preostalo drugega, veliko gostov pa je odšlo ... Ko bi le poznal kakšnega dobrega kuharja, 2000 € plače bi mu dal ...

KAVA JE BILA ŽE ZDAVNAJ POPITA IN HOTELA STA ODITI, TAKRAT PA STA STOPILA SKOZI VRATA ZNANCA JOŽE IN JANEZ. KO STA JU ZAGLEDALA, STA SE NAPOTILA PROTI NJUNI MIZI, JOŽE PA JE POMAHAL Z ROKO V POZDRAV.

JANEZ (veselo): O, pozdravljena, ali lahko prisedeva?

BORUT (vstane in reče): Seveda lahko. Bomo kakšno rekli. Natararica, pridite prosim. Bi nekaj naročili.

URA JE BILA ŽE ENAJST, VSAK JE POJEDEL DVE VELIKI SLAŠČICI IN POPIL ŠE EN KAPUČINO.

JOŽE (gleda vse tri): Kako ste, prijatelji, malokrat se takole srečamo. Vsi jih imamo že preko štirideset. Najlepša leta ... dobre službe, dva sva sicer že ločena ... Kaj hočemo, takšno je pač življenje.

JANEZ (seže v žep in položi denarnico na mizo): Nič ne rečem, ni nam sile, dela je včasih še preveč. Če se spomnim nazaj, ko sem bil še mehanik v očetovi delavnici ... Kje so časi ... Dejavnost se je potem širila, saj smo bili znani po kakovostnih storitvah. Strank je bilo vedno dovolj, dejavnost sem čez čas prevzel jaz in jo precej povečal.

JOŽE (pohvalno): Tudi meni ste popravljali avtomobile, vedno sem bil zadovoljen. Vem, da ti ni lahko, kolikor vem, imaš zaposlenih pet mehanikov? Avtomobili so vedno bolj izpopolnjeni, tako da moraš vedeti, koga zaposliš, imeti mora veliko strokovnega znanja.

JANEZ (gleda v daljavo in odsotno reče): Ja, imel sem zaposlenih pet dobrih mojstrov. Danes pa ... sam sem ostal z enim, še ta je na bolniški ...

BORUT (dvigne glas): Težko je kaj razumeti. Človeku nudiš delo, plačo. On pa zahteva za svoje delo še več. Če mu nočeš povišati, ti grozi, da bo odšel drugam.

JANEZ (skloni glavo in tiho pravi): Tako se je tudi zgodilo. Lani je odšel en mojster. Mislil sem — bomo že nekako zmogli. Res sem tudi sam včasih priskočil na pomoč pri delu. Pred dobrim mesecem sta mi prinesla odpoved dva naenkrat. Saj jima najprej nisem verjel. Toda, mislila sta resno.

BORUT (se hoče pohvaliti): Kot vesta, imam gradbeno firmo, znano po hitrih in konkurenčnih poslih. Sklepamo pogodbe z dobrimi kupci. Delo je težko, tudi po 16 ur, če je potrebno.

JOŽE (gleda Boruta v oči): Pa plačate delavce, kot se spodobi? Jaz imam to srečo, da sem zaposlen v državnem podjetju, tako da denar ni problem. Sam imam dobro plačo. Res sem velikokrat v tujini in imam precej odgovornosti, toda ...

ANDREJ (razširi roke): Vesel bodi, da je tako. Poglej, kam je nas pripeljalo ... nikoli ne bi smeli podcenjevati poklicev. Kuharji so odšli ... pripelji si amaterje ...

JANEZ (žalostno): Kaj ... amaterje? To so rekli tudi moji mojstri, ko so odšli. Za tako plačo naj ti delajo mehaniki amaterji, mi ne bomo več ... Na zavodu niso imeli niti enega, ki bi čakal na delo. Jaz pa sem mislil ... Zdaj delam sam cele dneve, stranke pa čakajo, ker ne zmorem toliko dela. Najraje bi zaprl vse skupaj. Ne morem si privoščiti amaterjev v moji delavnici, mi smo na nivoju ... Le kaj naj storim ...

BORUT (se pogladi po bradi): Prav lepo se mi zdi, da smo se srečali. Toliko koristnih napotkov sem izvedel. Moja firma sicer še trdno stoji, toda tudi naši zidarji so že omenjali, da bodo odšli. Zaradi prenizke plače ... naj pridejo graditi amaterji. Sploh jih nismo jemali resno ...

JOŽE (mirno in podučno): Jaz ti kot ekonomist svetujem, da jim še pravočasno pošteno plačaj. Če ti gradbeni mojstri odidejo, bo joj, adijo, podjetje ... Drugih pa ne boš našel ... razen amaterjev. Poslušaj me, dobro ti hočem, kot prijatelju ... kot prijateljem ... škoda, da se nismo prej srečali. Lahko bi se dalo kaj rešiti ... s skupnimi močmi ...

URA V ZVONIKU ODBIJE POLDAN. PLAČAJO IN VSTANEJO TER ODIDEJO IZ LOKALA. SEŽEJO SI V ROKE IN SI OBLJUBIJO, DA SE BODO ODSLEJ SREČALI ENKRAT MESEČNO.

GREJO VSAK NA SVOJO STRAN, A Z ISTIMI MISLIMI:
PA SI PRIPELJI AMATERJE ...

eden od mnogih sestankov

EDEN OD MNOGIH SESTANKOV

Franc Čibej – Pilčeto

Dovolite gospe in gospodje, da vas lepo pozdravim in začnem današnjo sejo. Za dnevni red predlagam: 1/....., 2/....., 3/.....,4/.....5/.....in 6/.... Razno.

Predsedujoči si prižge cigareto, nekateri so to naredili že prej. Tudi najstnica, ki sedi nasproti mene, spretno vzame iz ročne torbice cigarete in vžigalice. Nekaj trenutkov se obotavlja, potem pa tudi njo premaga okolje. V usta si da cigareto in jo prižge. Gledam jo, kako drži s konci negovanih prstov še gorečo vžigalico, nato jo spusti v pepelnik. Potem nekajkrat zaporedoma močno potegne. Prava kadilka torej.

»Aha, spet se bo kadilo,« pomislim in preštejem kadilce, ki so sicer v manjšini, kar pa jih očitno ne moti. Prva in druga točka dnevnega reda sta hitro mimo.

»Drugo točko bomo še enkrat obravnavali,« pravi predsedujoči in si prižge novo cigareto.

Pri četrti točki dnevnega reda se zadržimo nekoliko dalj časa. Predsedujoči pravi: »To moramo pa dobro preštudirati,« in vneto nadaljuje z razlago.

Kaj pa je to? Gospod, ki je odgovoren, da bo sestanek uspel (posebno še četrta točka dnevnega reda), se nekako nemirno preseda. Naenkrat potegne iz sosedove škatlice cigareto in jo prižge. Hudiča, od kdaj pa tale kadi?! Po drži cigarete ugotovim, da ni profesionallec. Toda zakaj kadi? Sestanek pač mora uspeli, ga skušam razumeti. Res, danes bomo odločali o zelo važnih vprašanjih, toda zakaj je treba pri tem kaditi?

Zrak (kakšen zrak?) postaja vedno bolj zasičen z dimom. Pepelniki se vztrajno polnijo. Začenjajo me peči oči, grlo postaja suho. Se mi mar samo zdi, da predsedujočemu postaja glas hripav. Celto slišim, da mu sapa rahlo piska. On pa vztrajno nadaljuje.

Obupano se oziram proti oknu. Nedosegljivo je. Skozi rahlo odrinjeno zaveso vidim košček sončne narave. Ali naj zavpijem: »Prenehajte vendar kaditi!« Nekajkrat sem to že naredil, pa ni pomagalo. Pa saj smo imeli dan, teden mesec – ne, kar celo leto smo posvetili boju proti kajenju in ni vrag, da vsaj nekaj teh kadilcev ne bi vedelo za to. Ponovno se ozrem v mlado gospodično. Tokrat čisto dobro vidim njena pljuča. Gledam, kako valovi dima udarjajo vanje. Zdi se mi, da ne kadi dolgo. Ni še vidnih sledov kajenja. Pač, čisto na dnu pljuč opazim črno usedlino. Tako torej.

Nenadoma me strese. Kaj pa moja pljuča? Kot pasivni kadilec sem gotovo še na slabšem. Telo namreč vdihava dim le bolj narahlo, zato tudi ne reagira tako kot pri aktivnem kadilcu, ker ne sproži obrambnih mehanizmov. Z grozo pomislim, kolikokrat sem tako kadil na sestankih, v pisarni, doma (obiski) in seveda v lokalih. »Kakšna so torej moja pljuča?« mi roji po glavi. »So tudi črna?«

Kot od nekod daleč slišim glas predsedujočega: »No, in tako smo prišli do zadnje točke, to je 'Razno'.«

Skušam se zbrati, nekaj predlagati ali vprašati, pač nekaj ziniti. Toda vidim, da navzoči že vstajajo. Ja, kaj je že konec sestanka? Torej ne bo nič pod 'Razno'? Pravzaprav smo do sedaj veliko govorili, tolmačili, razpravljali itd. Toda nič, prav nič nismo govorili o zdravem delovnem okolju. Pa ne samo na sestankih, tudi drugje ne. Recimo, o zdravem okolju delavcev v pisarnah, ki

---

se cele dneve sklanjajo nad morjem številčk, tolčejo po pisalnih in računskih strojih, medtem ko jim sodelavec puha pod nos ta smrdljiv dim. To je samo en primer. Ne, nič tega nismo omenili, kot da je to še najmanj pomembno. Kaj pa dan, teden, mesec, leto boja proti kajenju?

Med prvimi zdirjam na prosto in lovim sveži zrak. Čim prej hočem nadomestiti, za kar sem bil prikrajšan ti dve uri, ko sem prisilno kadil. Nato pospešim korak proti domu, trdno odločen, da ne bom šel več na noben sestanek. S takim sklepom vstopim v dnevno sobo, kjer opazim na mizi vabilo za nov sestanek.

»Obveščam te, da bo dne ... sestanek ... z dnevnim redom ... Udeležba obvezna.«

Preklete!

---

turistično društvo okno

POSKRBE LI ZA KULTURNO, ŠPORTNO IN ZABAVNO VZDUŠJE

Izidor Peljhan

V Turističnem Društvu Okno smo resno vzeli svoje naloge, ki smo si jih zastavili, in priredili vrsto kulturno zabavnih prireditev, pa tudi na tiste bolj športne po duši nismo pozabili.

Ob koncu leta, na dan samostojnosti, sta nam praznični večer polepšala Uroš Velikonja in Damjan Popelar. Prvi nam je predstavil svoje podvige na Novi Zelandiji, Damjan pa nas je skozi film spomnil, kako je nastajala njegova spirala, ki jo lahko občudujemo, če se sprehodimo po Vrhu.

Želja po tem, da bi v dvorani po dolgih letih gostili tudi bolj znane Slovence, nas je pripeljala do ideje, da smo medse povabili znanega primorskega kantavtorja in igralca Iztoka Mlakarja. Po večkratni spremembi datuma nastopa smo se končno uskladili, in tako smo se lahko 6. februarja nasmejali njegovim 'štorijam in baldorijam'. Ker je bilo želja po ogledu njegovega nastopa ogromno, nam žal ni uspelo ugoditi vsem, ki bi se ga radi udeležili. Tako upamo, da nas bo Iztok še kdaj počastil z obiskom.

V marcu smo lahko zopet prisluhnili Urošu Velikonji, ki nam je ob fotografijah predstavil svoje videnje Irana.

13. aprila pa smo v goste povabili še enega priznanega kantavtorja, Adija Smolarja. Dvorana je bila polna in vsi smo uživali v njegovih življenjskih pesmih. Manj kot mesec dni kasneje, 6. maja, smo zopet napolnili dvorano. Tokrat smo se nasmejali monokomediji Al' en al' dva, v kateri nastopa Aleš Valič, znan slovenski igralec in profesor na AGRFT.

Čez teden dni pa nas je že čakal pohod po Angelski gori. Za ta projekt smo se odločili že v začetku delovanja Društva. Naš cilj je, da bi na Goro privabili ljudi od blizu in daleč, ki uživajo v naravi in lahko ponesejo glas o lepotah Angelske gore širom Slovenije, pa tudi čez njene meje. Odločili smo se, da bomo pohod organizirali vsako leto drugo nedeljo v maju.

13. maja smo torej izpeljali 1. pohod po Angelski gori. Ob tem dogodku smo tudi izdali brošuro s slikami, zemljevidom in opisom poti, ki jo je prejel vsak pohodnik. Prav tako je vsak dobil tudi izkaznico, v katero bo lahko vpisoval svojo udeležbo na pohodih po Angelski gori. Odločili smo se, da bomo za vsak šesti zaporedni pohod podelili simbolično nagrado.

Zbralo se je veliko število pohodnikov iz bližnjih in bolj oddaljenih krajev Slovenije, nekaj celo iz Velenja, Hrastnika, Ljubljane ...

Na pot smo se podali izpred združnega doma na Otlici, odšli smo proti Penkleriji in nadaljevali pot po Robu. Prvič smo se ustavili pri spirali, kjer nam je avtor Damjan Popelar predstavil, kako je prišlo do ideje in izvedbe spirale ali polža, kot mu radi rečemo. Naslednji postanek je sledil že čez nekaj deset metrov, pri eni najprepoznavnejših znamenitosti naših krajev – Otlškem oknu. Članici našega društva sta tam in ob naslednjih zanimivostih ob poti povedali nekaj besed. Seveda nismo pozabili tudi na kmetijo Zavrh, kjer je lastnik Angel Vidmar seznanil pohodnike z dejavnostjo, ki jo opravlja. Na dveh postankih smo člani Društva poskrbeli tudi za brezplačno osvežitev s pijačo. Ob koncu pohoda so se lahko pohodniki okrepčali z lovskim golažem ali joto in se ob zvokih harmonike zabavali še pozno v popoldan.

V letošnjem letu načrtujemo še izpeljavo malonogometnega turnirja na Otlici, 1. nedeljo v juliju.

Po tem dogodku bodo vse naše sile in ideje usmerjene predvsem na 1. nedeljo v septembru, ko bo naša skupina že tretjič zapored organizirala tradicionalno šagro s še pestrejšim programom in ponudbo kot prejšnja leta.

Za jesenske dni je predvidenih kar nekaj zanimivih dogodkov, ki bi popestrili dogajanje na Gori. Terminov še nimamo točno določenih, saj nam je pomembno, da uskladimo

datume prireditev s sosednjimi društvi in tako poskrbimo, da se dogodki na Gori ne pokrivajo.

Na fotografiji: Nekaj utrinkov s pohoda

Foto: Arhiv Izidorja Peljhana

šola v naravi

V ŠOLI V NARAVI V SEČI

Avtorji prispevka: Marjana Orbanič, Ana Kalin ter učenci 3. in 4. razreda OŠ Otlica

Nasmehi na obrazih, razburjenje, glasno pozdravljanje, prikrite solzice in še zadnji pogledi proti staršem, ki so jih zapuščali, ko je avtobus počasi odpeljal izpred šole na Otlici tistega sončnega, aprilskega jutra ... tako se je začela teden dni dolga šola v naravi za učence 3. in 4. razreda.

Vožnja je bila zelo prijetna, saj so se otroci, polni pričakovanj, z navdušenjem spraševali, kaj jih čaka v prihodnjih dneh. Pred Sečo, kjer so nas pred domom Burja že čakali predstavniki centra za šolske in obšolske dejavnosti, se je vzdušje že toliko sprostito, da se je iz zadnjega konca avtobusa že slišalo veselo petje. Otroci so imeli takoj po prihodu polne roke dela, tako da za razmišljanje o domu niso imeli veliko časa. Njihovi dnevi so bili zapolnjeni s plavalnim tečajem in naravoslovnimi delavnicaми, kjer so spoznavali obmorski svet in njegove podnebne značilnosti, rastlinstvo ter živali. Poleg tega so sami skrbeli zase, za svojo higieno in svoje stvari, za urejenost bungalovov ter za red v jedilnici med obroki. Kljub napornemu delavniku so zvečer našli še toliko energije, da so se družili in se zabavali.

Na fotografiji: Raziskovanje živali in rastlin v pasu bibavice
Foto: Marjana Orbanič

Delili so si življenje daleč proč od domačih, med prijatelji in skupaj spoznavali prijetne in manj prijetne plati samostojnega življenja ter si pridobili veliko koristnih izkušenj.

Čofotanje po morju, iskanje rakov, ogled kaktusov, lizanje sladoleda, košarka v bazenu, šepetanje in smeh pod rjuhami v nočnih urah, kamilični obkladki, poskušanje oliv in še marsikateri dogodek je dal svoj pečat temu tedenskemu doživetju v Seči. V soboto, ko smo se pripeljali nazaj domov, so starše pozdravili z utrujenimi, a srečnimi nasmehi.

Kako pa so teden v Seči doživeli sami?

Letos smo bili prvič v šoli v naravi. Zelo mi je bilo lepo, ker smo bili skupaj s sošolci in sošolkami. Všeč mi je bil urnik, ki je bil malo drugačen od domače šole. Zelo sem se veselila plavanja v bazenu. Najbolj pa mi je bilo všeč, ker sem se naučila metati kamenčke po gladini vode.

Sara, 4. r.

Najbolj všeč mi je bilo, ko smo bili v bazenu. Najmanj mi je bilo všeč spoznavanje okolja.
Andrej, 3. r.

Znam boljše plavati. Všeč mi je bilo, da sem si kupil sladoled in da smo lahko igrali nogomet.
Aleks, 4. r.

Šola v naravi mi bo ostala v lepem spominu, ker sem se naučila pravilno plavati. Naučila sem se skakati na glavo in na noge. Z rokami sem ujela ribo babico. Naučila sem se prijeti rakovico. Spoznala sem veliko živali. Bilo je lepo.
Tina P., 3. r.

Na fotografiji: Preučevanje obmorskih rastlin
Foto: Marjana Orbanič

Šola v naravi mi bo ostala v spominu, ker smo šli plavat.
Erik, 3. r.

Šola v naravi mi bo ostala v spominu, ker sem si našla prijateljico in se z njo na skrivaj igrala. Največkrat sva igrali badminton in pinkponk. Zvečer sva se igrali na igrišču. Ko smo odšli spat, sva si rekli lahko noč. Ko smo se zjutraj zbudili, smo pospravljali sobo. Po kosilu smo odšli pogledat, kako so nam učitelji ocenili sobo. Sledil je počitek. Zatem smo šli v bazen. Po kopanju pa smo imeli spoznavanje okolja.
Tina V., 3. r.

Pri naravoslovju mi je bilo najbolj všeč, ko smo v morju iskali razne živali in rastline.
Urša, 4. r.

Dobro je bilo, da je bilo dovolj hrane. Slabo mi je bilo naravoslovje.
Andrej, 4. r.

Igrali smo nogomet. Zvečer smo se smejali in se igrali.
Jernej, 4. r.

Šola v naravi mi bo ostala v spominu, ker sem se tam naučila plavati in ker smo lovili rake. Najbolj pa mi je bilo všeč, ko smo morali pospravljati svoje hišice. Obiskali smo tudi soline.
Lea, 3. r.

Dobro so kuhali, ampak mama kuha malo bolj dobro.
Ana, 4. r.

Na fotografiji: Sprostitev ob morju
Foto: Marjana Orbanič

Bilo mi je zelo lepo. Učiteljica nas je zjutraj zbudila in odšli smo na zajtrk. Tam je bilo veliko otrok. Po zajtrku smo odšli v hiške. Tam smo se preoblekli v kopalke in odšli na bazen. Po kopanju smo imeli nara-voslovni dan. Tam smo se naučili veliko zanimivega. Ogledali smo si tudi vrt kaktusov.

Vanesa, 4. r.

Igrali smo badbinton in pinkponk. Najbolj všeč mi je bilo, ko smo šli na sladoled. Dobila sem prijateljice.

Metka, 4. r.

Šola v naravi mi bo ostala v spominu, ker smo šli dvanajstkrat mimo kipov. V spominu mi bo ostalo tudi, ko smo lovili rake. Super je bilo ob večerih igrati nogomet. Vsako noč nam je Jernej pripovedoval pravljice. Lepo pa je bilo tudi skakati v vodo in delati salte.

Tadej, 3. r.

ks predmeja

KAJ JE NOVEGA V NAŠI KS

Karmen Čibej

Pa pogledjmo najprej, kaj smo v teh mesecih že postorili.

21. aprila smo priredili proslavo ob praznovanju krajevnega praznika. Praznovanje smo združili še s peto obletnico delovanja Pevske skupine Društva podeželskih žena.

Nastopali so (poleg slavljenk) pevski zbor Angelski spev, učenci Osnovne šole Otlica s skečem in plesnimi točkami, program je povezovala Tina Velikonja.

Zvečer smo se zavrteli ob zvokih ansambla Blisk. Rajanje se je zavleklo še dolgo v noč, kar dokazuje, koliko energije in dobre volje premoremo.

Spremljanje proslav in prireditev v dvorani je od marca še toliko udobnejše, saj smo nakupili kar sto oblazinjenih stolov. Tako opremljena dvorana izgleda še toliko lepša.

Kaj pa naši načrti porabe tiste majhne vsote evrov, ki nam jih je občina za letos namenila?

Kot vsako leto imamo načrtovano tudi letos asfaltiranje nekaterih vaških cest, postavitev javne razsvetljave in urejanje prostora za odrom dvorane v Domu krajanov. Seveda pa ne moremo

mimo dejstva, da prispevajo nekaj denarja tudi naši krajanj. Le tako lahko v našem kraju kaj več postorimo.

Imamo za prihodnje kakšne večje sanje?

Kdor sanja, ima vsaj to možnost, da se mu sanje kdaj uresničijo. Pri tem upamo, da bo kdaj propadajoči t. i. Hotel kdaj ponovno naš, če se nam prej ne sesuje na glavo.

---

jubilej colskih gasilcev

AVGUSTA SLOVESNA SEJA IN TRADICIONALNA VESELICA

Alenka Tratnik

Prostovoljno gasilsko društvo Col letos praznuje 30 let delovanja. Po jubilejnem občnem zboru v začetku leta bodo colski gasilci tri desetletja uspešnega dela obeležili še z enim prazničnim dogodkom. 11. avgusta bo na Colu slovesna seja, dan zatem pa še tradicionalna gasilska veselica. Kot kaže pa ob tej priložnosti ne bodo slovesno odprli prenovljenega gasilskega doma, saj ocenjujejo, da jim dotlej še ne bo uspelo v celoti dokončati notranje ureditve. Zagotovo pa je prenovljena podoba gasilskega doma že zdaj v ponos celemu kraju in krajevni skupnosti, pa tudi celotni Gori.

Pred tremi leti je Ivan Škvarč, predsednik Prostovoljnega gasilskega društva Col, takole spomnil colske gasilce in številne prijatelje: »Pred 27-imi leti smo praktično začeli iz nič. Najprej smo dobili nekaj cevi in Tomosovo črpalko, kakršne so kmetje uporabljali za zalivanje. Počasi pa smo pridobivali znanje na raznih tečajih in vajah, pa tudi najnujnejšo opremo in končno tudi vozilo – kombi IMV. Tudi število članov je nihalo. Enkrat nas je bilo več, spet drugič manj, zlasti v časih, ko za gasilstvo ni bilo posluha, ko smo samo opazovali opremo, ki so si jo nekateri lahko privoščili. Takrat je marsikateri član izstopil, kajti mnogokrat smo bili slabši kot berači. Bili so časi, ko smo morali celo iz lastnih žepov potegniti svoj denar, da smo lahko napolnili rezervar goriva za kombi, da je bil pripravljen za intervencijo. Tudi na tekmovanjih smo bili velikokrat prikrajšani, kajti opremo in orodje, s katerim je bilo potrebno opraviti določene vaje, smo si lahko izposodili od drugih tekmovalcev šele nekaj minut pred nastopom. Seveda tako ni bilo možno upati na kakšen dober rezultat, zato je marsikdo izstopil iz naših vrst. Nekateri pa smo le trmasto vztrajali in zadevo kolikor toliko vlekli naprej. Z vztrajnostjo in s trmo, včasih tudi s kreganjem, smo počasi izboljševali opremo, orodje, pa tudi osebno zaščitno opremo, ki je nujna za gašenje. Tako smo tudi s pomočjo zunanjih sodelavcev, tistih, ki so nas moralno in materialno podpirali, najprej iz podrte lope ob Zadružnem domu zgradili sicer skromno, toda prepotrebno orodišče, ki je služilo tako za hrambo naše opreme in orodja kot za garažo vozila. Del prostora pa smo uredili v malo sobo, ki smo jo uporabljali za sestajanja članstva in izobraževanje, tako da nam ni bilo

potrebno več gostovati po raznih objektih krajevne skupnosti, šole, Alpine itd ...«

V treh desetletjih pa so prostori, ki so si jih colski gasilci uredili v letu 1979, postali premajhni in pretesni za vso opremo, nova vozila in vse številčnejše članstvo. Seveda ob tem ni bilo mogoče prezreti dejstva, da je staro stavbo načel zob časa, kritina je začela puščati, stavba brez izolacije pa je kot sito izgubljala toplotno energijo, za katero so morali colski gasilci plačevati vedno več. In tako je leta 2003 dokončno padla odločitev: gasilski

Na fotografiji: Prenovljeni gasilski dom v središču Cola
Foto: Alenka Tratnik

dom je treba prenoviti. Pa ni šlo brez težav, in kot dodaja Ivan Škvarč, bi brez trme verjetno odnehali. Samo za pridobitev vseh potrebnih dokumentov z gradbenim dovoljenjem vred so namreč potrebovali kar dve leti. Tudi med 'papirnato vojno' niso stali prekrizanih rok. Uredili so nov dostop, zgradili podporni zid, uredili kanalizacijo za odpadne in meteorne vode, pripravili les za ostrešje.

Ob tem je bilo seveda treba priskrbeti tudi denar za naložbo. Nekaj so ga privarčevali, nekaj so si ga prislužili z organizacijo veselice, na pomoč so jim priskočili krajanji in donatorji, brez najema dolgoročnega kredita pa tudi ni šlo. In nato so – lanskega maja – začeli 'zares', s fizičnimi deli – z rušenjem starega in nato z gradnjo skeleta novega, drugega doma colskih gasilcev. Po dveh mesecih aktivnega dogajanja je ob južni strani Zadružnega doma na Colu že bilo kaj videti. Objekt je bil pred zimo 'pod streho' in zaprt.

Tudi letos je prvi in najpomembnejši cilj colskih gasilcev ureditev notranjosti stavbe, ki jim je zagotovo lahko v ponos. Pa ne le njim, marveč celotnemu kraju in krajevni skupnosti. Ob večnamenski dvorani, ki so si jo uredili pred leti v kletnih prostorih, bodo colski gasilci z naložbo pridobili večji garažni prostor in ločene sanitarije v pritličju, v nadstropju in mansardi pa še garderobe, pisarno, arhiv in učilnico za delo z mladimi člani. Žal jim je za dokončanje vseh del v notranjosti stavbe in za nakup opreme zmanjkalo denarja, a colski gasilci se ne dajo kar tako in so prepričani, da se bodo lahko kmalu veselili tudi ob slovesnem odprtju prenovljenih prostorov.

Prostovoljnemu gasilskemu društvu Col, ki s svojim delom daje prepoznaven utrip kraju in okolici, ob jubileju želimo vse dobro tudi v uredništvu časopisa GORA in jim še posebej čestitamo za pogum in vztrajnost, s katero uresničujejo svoj dolgoletni cilj in v središču Cola urejajo sodoben, prostoren in lep gasilski dom.

DOLGO, VROČE POLETJE ...

Lojzka Bratina

Poletje je že potrkalo na naša vrata in spet se bomo med zasluženim dopustom in počitnicami sončili na plaži. Nekateri, ki prisegajo na hribe, bodo veselo planinarili. Skratka – v zaprtih prostorih se poleti zelo malo zadržujemo.

Posledica spremenjenega toka življenja je tudi, da med tem letnim časom kuhamo drugačne jedi, kot npr. pozimi. Hrana je lažja, čim manj mastna in na hitro pripravljena. S tem nikakor ne mislim, da jemo sendviče in pomfri. Lahko pripravimo razne solate, ki so osvežilne, obenem pa dovolj bogate, da nam nadomestijo obrok.

Pripravili bomo PERUTNINSKO SOLATO.

Potrebujemo:

25 dag riža; kis; olje; 4 žlice goveje juhe; 3 na krhle narezane paradižnike; sesekljan peteršilj; 30 dag kuhane ali pečene perutnine.

Riž skuhamo v vodi 'al dente'. Odcejenega ohladimo in stresemo v skledo. Dodamo paradižnik, na lističe narezano perutnino in preliv iz kisa, olja, soli, popra, peteršilja in juhe.

Premešamo in lepo serviramo.

KROMPIRJEVA SOLATA S SAFALADO:

Potrebujemo:

1 kg krompirja; 15 dag kuhane, na kocke narezane safalade; na listke zrezano v trdo kuhano jajce; pol čebule; sol, poper, olje, kis.

Še topel kuhan krompir olupimo, narežemo na lističe. Dodamo safalado, jajce, čebulo, sol, poper, olje in kis ter rahlo premešamo. Postrežemo toplo ali hladno.

Za sladico ali morda za večerjo pripravimo ZDROBOV NARASTEK S SADJEM.

Potrebujemo:

500 g sadja (svežega ali iz kompota); 5 dl mleka; ščepec soli; 12 dag pšeničnega zdroba; 4 jajca; 10 dag masla; 5 dag sladkorja; limonino lupinico.

Osoljeno mleko zavremo in vanj zakuhamo zdrob. 75 g masla, sladkor in rumenjake penasto umešamo ter dodamo limonino lupino. Zmes primešamo še toplemu kuhanemu zdrobu. Beljake stepemo v trd sneg, ki ga rahlo primešamo k zdrobovi masi. V namaščen pekač izmenoma nalagamo plast zdrobove mase in sadja. Vrhnja plast naj bo zdrobova. Po vrhu nastrgamo preostalo maslo. Narastek pečemo pri temperaturi 200 stopinj C 30 – 35 minut.

Tako, poletno kosilo je pripravljeno. Dober tek vam želim!

---

zgodilo se je

SPREJEM NOVIH ČLANOV

Alenka Tratnik

Pridnih rok ni nikoli preveč in pravih prijateljev tudi ne. Tako so se s sklepom upravnega odbora Društva GORA v začetku leta društvu pridružili novi člani. Marsikdo od njih je društvu že v preteklosti priskočil na pomoč, predvsem ko je bilo treba kaj postoriti okoli kočje ali športnega parka na Rupih, pa tudi sicer. In kdo so novi člani?

Na marčevski seji upravnega odbora društva so po nagovoru predsednika društva Zvonka Žonta s prejemom društvenih izkaznic ter s krstom postali polnopravni člani društva Branko Bratina, Marko Likar, Danilo Šapla, Ivo Brecej, Franc Filipič, Dobro Marinković, Ilija Vukoje in Zvonko Žonta. Vsem čestitam!

Na fotografiji: Novi člani skupaj s predsednikom društva Zvonkom Žonta

Foto: Arhiv Ilije Vukoje

---

zgodilo se je

PETA OBLETNICA PEVSKE SKUPINE DPŽ PREDMEJA

Lojzka Bratina

Na Predmeji že nekaj let deluje Društvo podeželskih žena. Že kmalu po začetnih druženjih so takratne članice ugotovile, da ima večina njih dober posluš in smisel za lepo petje. Tako je nastala pevska skupina DPŽ. Ob ustanovitvi je štela osem pevk, počasi so prihajale nove, danes jih je dvanajst. Pojejo pesmi različnih zvrsti; odvisno, ob kakšni priložnosti nastopajo. Vabijo jih na gostovanja po naši domovini, pa tudi v zamejstvo. Njihov zborovodja je že od vsega začetka gospod Filip Vidmar. Je tudi odličen skladatelj, saj je napisal tudi njihovo 'himno' NA GORI ANGELSKI.

Peto obletnico delovanja je skupina praznovala 21. aprila v Domu krajanov na Predmeji. Pripravile so krajši koncert, v goste pa so povabile tudi pevske zbor Angelski spev.

Na prireditvi so sodelovali učenci OŠ Otlica, ki vedno prijetno presenetijo s svojimi šaljivimi

Na fotografiji: Skupaj z Angelskim spevom
Foto: Lojzka Bratina

Na fotografiji: Naša pevna skupina
Foto: Lojzka Bratina

skeči. Odlično so zaplesale tudi njihove plesalke.

Obiskovalci so prišli od blizu in daleč in do zadnjega kotička napolnili dvorano, skupaj s svetom krajevne skupnosti so počastili tudi krajevni praznik.

Po končanem programu so se skupaj okrepčali, nato pa se ob zvokih ansambla BLISK vrteli pozno v noč.

zgodilo se je

TEKMOVANJE V KUHANJU GOLAŽA

Lojzka Bratina

Pred dobrim mesecem dni je iz vipavske vojašnice prišlo prijazno povabilo k sodelovanju. Povedali so, da je 12. maja dan slovenske vojske in bi radi izvedli tekmovanje v kuhanju golaža. V bistvu naj bi bilo to nekakšno druženje. Kuhalo naj bi se zunaj, na odprtem ognju, v kotličkih. V DPŽ Predmeja smo se odločile, da gremo zraven. Sama sem sodelovala že pri mnogih 'kulinarčnih podvigih' in se naučila, da je previdnost mati modrosti. Oni naj bi dali vse sestavine za golaž, toda nikoli ne več ...

Sposodila sem si kotliček iz litine, nakupila vse začimbe, ki sodijo v golaž (teh je sedem). Celo drva in 'špičke' ter papir sem vzela s sabo. Pa še znanje in moje kuharske skrivnosti.

Med drugim smo imele s seboj tudi nekaj čipk, ki so jih članice postavile na ogled.

Do desete ure se je zbralo devet ekip. Pred vojašnico so že čakali kotli, obešeni na stojalih. Po tleh pod njimi je bilo v krogih naloženo kamenje, da ne bi ogenj ušel.

Izbrala sem 'lokacijo' in začeli smo. Najprej je bilo treba zakuriti ogenj, nato pa začeti kuhati. Seveda smo bile Gorjanke glavne, kajti takšnega kotlička ni imel nihče. Vse je zanimalo, kje smo ga dobile. Povedala sem, da so bili Gorjani na izletu v južni Afriki in ga tam kupili. Zdelo se mi je, da so nekateri celo verjeli ...

Delo nam je šlo odlično od rok in mnogi opazovalci so modrovali: »Ja, ta barva golaža je prava, pa kako lepo diši, nagrada ne uide.«

Na fotografiji: Tako smo kuhale
Foto: Lojzka Bratina

Na fotografiji: Naš pokal za 2. mesto
Foto: Lojzka Bratina

Pod ostalimi kotli (vsi so bili večji kot naš in iz kovine), so goreli močni ognji. Pod našim kotličkom se niti kadilo ni. Spet ni bilo nekaterim jasno, kako bom skuhalo, če je ogenj ugasnil. »O, mi imamo takega, da v njem 'miga' brez njega,« smo se smejale.

S kuhanjem sem zaključila uro pred drugimi. Stroga komisija, ki jo je vodil mojster kulinarike, je najprej ocenila golaže na pogled. Nato so vsakega poskusili dvakrat, s polurnim razmakom. Naš jim je bil zelo všeč, ker pa je čakal eno uro na ocenitev, je postal morda malce bolj slan. Pisali so točke v beležke in se pogajali.

Ob 14.30 so razglasili rezultate: tretje mesto je zasedla ekipa iz vojašnice, drugo mesto je pripadlo nam, prvo mesto pa je šlo gospodinjam s Planine.

Vse tri ekipe so dobile pokale. Hura, pokal za drugo mesto gre na GORO ...

Nekateri so menili, da mene ne bi smeli pustiti h kotlu, saj jim je bilo takoj jasno, koliko je ura ...

Naj si mislijo, kar hočejo, pokal bo krasil vitrino na Gori ...

---

zgodilo se je

IZLET NA KRASJI VRH

Ivo Breclj

V nedeljo, 3. junija, smo se ljubitelji planin odpravili na prvi 'uradni' izlet Planinske sekcije Društva GORA. Pod vodstvom vodnikov Dušana Brusa in Boža Vidica smo se že ob 4.30 zjutraj zbrali na Predmeji, naš cilj pa je bil 1772 metrov visok Krasji vrh.

Pot nas je vodila skozi Ajdovščino, Novo Gorico, Kanal, Kobarid in Drežnico do Drežniških Raven. Za čudovito vzdušje so s petjem v avtobusu poskrbele Zmaga, Vesna, Milojka in Ivica. Na Drežniških Ravnah je bilo naše poti z avtobusom konec. Dušan reče: »Ker gondole ni, bomo pot opravili peš.«

Mahnili smo jo proti najvišjemu vrhu Polovnika, 1772 metrov visokemu Krasjemu vrhu. Naša četica je štela 28 pohodnikov obeh spolov in različnih starosti. V čudovitem jasnem vremenu smo se na pot podali dobre volje, vodnik Božo je narekoval tempo, po dobri uri kratek postanek. Kmalu zatem dosežemo neizrazit preval, kjer opazimo ostanke utrdb iz prve svetovne vojne.

Nekateri fotografirajo in mahnejo jo proti vrhu. Za pot do vrha porabimo nekaj manj kot tri ure zmerne hoje. Vrh nas očara s čudovitim pogledom na vse strani. Pod nami Bovec, nad njim Rombon in Kaninsko pogorje v celoti. Vzhodno značilna podoba Krna, Bavškega Grintavca, v ozadju levo Mangart, sosed Jalovec in skrajno desno Razor. Najlepši pogled na čudovito reko Sočo, ki s svojo značilno barvo krasi dolino pod nami. Zdi se nam, da le z malokaterega hriba vidiš Sočo v taki dolžini, od Bovca pa skoraj do Tolmina. Kanček močnega, malica, preoblačenje in na vrh prispe tudi preostala skupina. Postopek se ponovi. Po debeli uri počitka smo se po obvezni gasilski fotografiji odpravili po južnem pobočju nazaj v dolino. Pri avtobusu na Ravnah se osvežimo z mrzlo vodo, ki v koritu neprestano teče. A glej, zlomka. Preden se vkrcamo v avtobus, Filip in Božo zaigrata nekaj poskočnih. Potem pa z avtobusom do Drežnice, kjer si ogledamo znamenito cerkev Srca Jezusovega in samo vas, ki je lično okrašena z rožami vseh

Na fotografiji: Na Krasjem vrhu pa še ena gasilska

Foto: Slavko Vidic

Na fotografiji: S poti na Krasji vrh

Foto: Slavko Vidic

barv. Po kratki vožnji proti Kobaridu se ustavimo in se peš odpravimo do slabe pol ure hoje oddaljenega slapa Kozjak, ki kraljuje v votlini in popotnikom kaže svojo lepoto. Pot nadaljujemo mimo Kobarida do Tolmina, v znano gostišče Pri Krancu. Postrežejo nam z okusnim kosilom, vzdušje popestrijo naši muzikantje. Filip - harmonika, Ciril - bas, Božo - kitara. Pete zasrbijo plesalce, ki zavrtijo plesalke levo in desno. Zadovoljni se že poslovimo, pred gostiščem pa še par dalmatinskih, ki zaustavljajo korak mimoidočim.

Vsake pravljičice pa je enkrat konec in tako je konec tudi našega izleta. Zadovoljni sedemo v avtobus in s petjem potujemo proti domu. Obljubimo si, da bomo še šli skupaj v hribe, saj tako druženje vsem nam samo koristi.

Časopis GORA izdaja Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine GORA Predmeja.
Sedež uredništva je na Predmeji 106, 5270 Ajdovščina, tel., fax: (05)36-49-023
e-mail: info@drustvo-gora.si, www.drustvo-gora.si

Uredniški odbor: Franc Černigoj, Stanislav Mikuž, Alenka Tratnik, Iztok Velikonja, Zvonko Žonta

Glavna in tehnična urednica: Alenka Tratnik

Odgovorni urednik: Zvonko Žonta

Lektor: Franc Černigoj

Realizacija: GK Grafika

Naklada: 500 izvodov

Oblikovanje logotipa društva Gora: Silva Karim

Fotografija na naslovnici: Idrijski jeglič, Elvica Velikonja

ISSN 1408-7855 NUK Ljubljana